

Ynni
Cymunedol Cymru
Community Energy
Wales

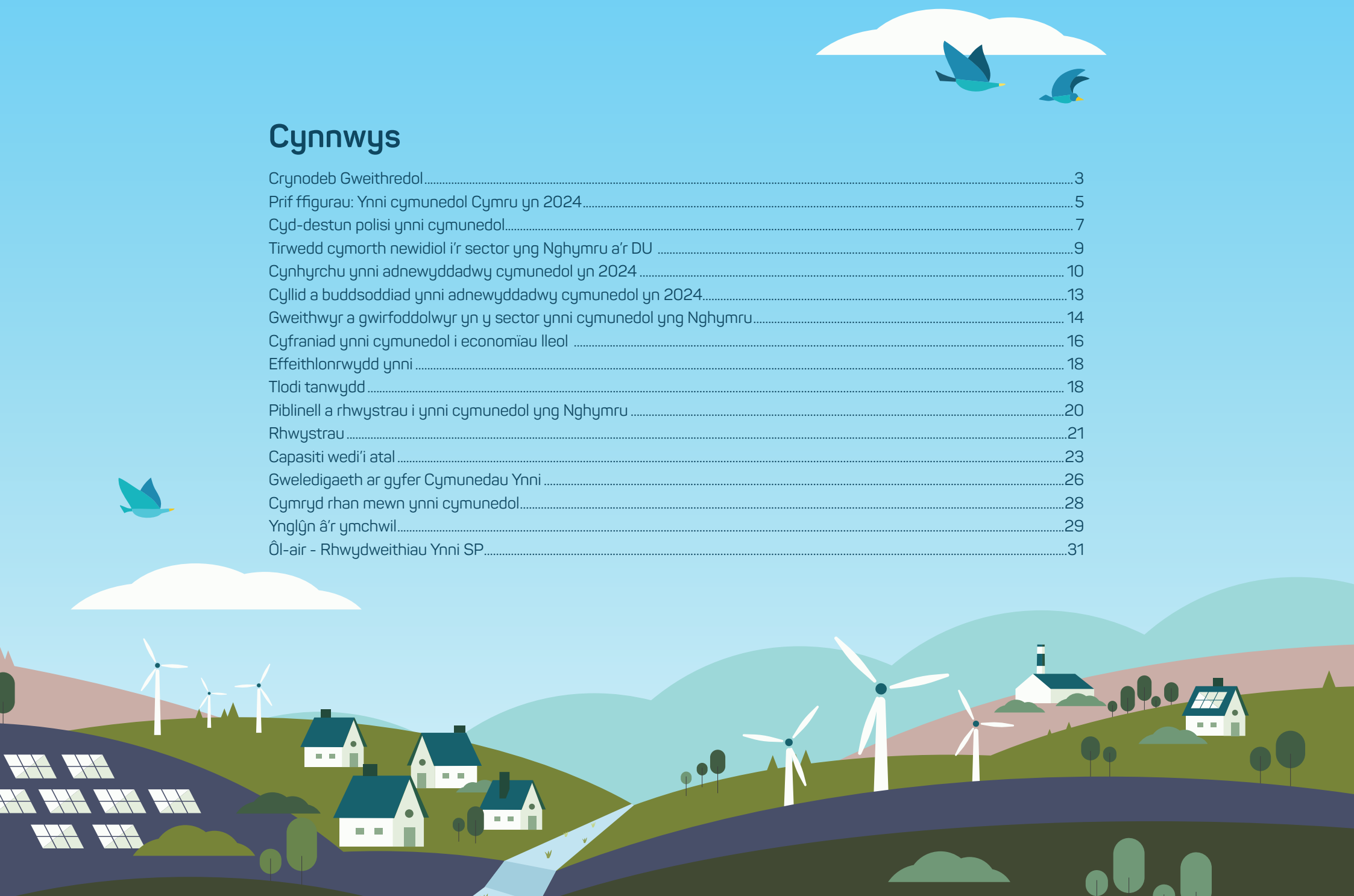
Cyflwr y Sector 2025

Gwireddu ein potensial,
creu cymunedau sy'n llewyrchu

Cynnwys

Crynodeb Gweithredol.....	3
Prif ffigurau: Ynni cymunedol Cymru yn 2024.....	5
Cyd-destun polisi ynni cymunedol.....	7
Tirwedd cymorth newidiol i'r sector yng Nghymru a'r DU	9
Cynhyrchu ynni adnewyddadwy cymunedol yn 2024	10
Cyllid a buddsoddiad ynni adnewyddadwy cymunedol yn 2024.....	13
Gweithwyr a gwirfoddolwyr yn y sector ynni cymunedol yng Nghymru.....	14
Cyfraniad ynni cymunedol i economïau lleol	16
Effeithlonrwydd ynni	18
Tlodi tanwydd	18
Piblinell a rhwystrau i ynni cymunedol yng Nghymru	20
Rhwystrau	21
Capasiti wedi'i atal	23
Gweledigaeth ar gyfer Cymunedau Ynni	26
Cymryd rhan mewn ynni cymunedol.....	28
Ynglŷn â'r ymchwil.....	29
Ôl-air - Rhwydweithiau Ynni SP.....	31

Crynodeb Gweithredol

Wrth i'r adroddiad hwn gael ei gyhoeddi, mae rhywfaint o fomentwm ynglŷn â chynlluniau datgarboneiddio yng Nghymru a'r DU, gyda miliynau o bunnoedd o gyllid grant yn cael eu chwistrellu i broiectau cyfalaf gan Ynni Cymru, a lansio GB Energy a'r Cynllun Pŵer Lleol yn San Steffan fel nodweddion amgylchedd cymorth cynyddol ar gyfer ynni cymunedol a lleol.

Mae ein data Cyflwr y Sector yn ailddatgan y budd anhygoel i gymdeithas y mae ein sector yn sicrhau lle mae projectau'n cael eu cyflawni, ac mae ein haelodau sefydledig sy'n cynhyrchu yn parhau i adeiladu ar, a dyfnhau eu heffaith gadarnhaol yn eu cymunedau, gan ddarparu swyddi, annog gwirfoddoli, ac ymestyn y tu hwnt i gynhyrchu i rwydweithiau bwyd a thrafnidiaeth gynaliadwy, effeithlonrwydd ynni a chymorth tldi tanwydd, a systemau ynni lleol gyda storio batri a chysylltiadau arloesol.

Ar yr wyneb, byddai'n hawdd tybio y dylai rhagolygon y sector ynni cymunedol fod yn ddisglair.

Mae'r data'n dangos fel arall. Yn 2024 gwelwyd cynnydd cynyddol o 3% yng nghyfanswm capasiti ynni cymunedol, sydd bellach yn 33.4 MW – ffracsiwn dros 2% o darged Llywodraeth Cymru o 1.5 GW o gapasiti mewn perchnogaeth leol a chymunedol (mae 58% yn ynni 'lleol' dan berchnogaeth breifat). Mae diffyg o 600 MW i gyrraedd targed Llywodraeth Cymru ar gyfer 2030. Er bod Cymru'n symud ymlaen ar y targed o ran ynni adnewyddadwy a ddiffinnir fel 'lleol', nid yw manteision economaidd cymdeithasol dwfn ac eang ynni sy'n eiddo i'r gymuned yn cael eu gwireddu, hyd yn oed wrth i'r trawsnewidiad i ynni carbon isel gynyddu.

Mae grwpiau a phrosiectau newydd yn parhau i fod yn brin ac yn parhau i fod heb gefnogaeth ystyrlon gan y rhwydwaith presennol o wasanaethau. Mae'r biblinell yn farwaidd, a'r gyrchfan fwyaf tebygol ar gyfer projectau sy'n cael eu datblygu ar hyn o bryd yw'r categori 'wedi ei hatal' – i fyny o 24.8 MW i 42.8 MW rhwng 2023 a 2024. Pam? Mae'r rhwystrau yn parhau i fod yn sylfaenol yr un fath ag y maent ers 2016 – llwybr i'r farchnad, cost ac ymdrech cydsynio, a chost y grid – i gyd wedi'u gwaethygu gan y gystadleuaeth gynyddol gan fuddsoddwyr yn y sector preifat. Yr hyn y dylai llunwyr polisi sylwi yma yw dau beth. Yn gyntaf, bod gan y garfan bresennol o generaduron ynni cymunedol a sefydlwyd yn ystod tariff bwydo i mewn, sail i dyfu ohoni a dangos gwerth diguro gweithredu cydweithredol ar ynni mewn mannau lleol flwyddyn ar ôl blwyddyn: **mae ynni cymunedol yn well i gymdeithas nag unrhyw fodel busnes arall.** Yr ail beth sy'n ein sobri wrth ddysgu, yw nad oes potensial twf ystyrlon yn y farchnad a'r amodau rheoleiddio parhaus. Mae'r ddelwedd yn un o, ar y naill law, cyfle unwaith mewn cenedlaeth i sicrhau buddion heb eu mesur o drawsnewid technolegol – ond ar y llaw arall, methiant cynhwysfawr i wneud hynny; un sy'n eistedd yn sgwâr ar ysgwyddau llunwyr polisi a rheoleiddwyr yng Nghymru ac yn San Steffan sy'n gwybod y rhwystrau, ac sydd wedi methu â dileu'r rhwystrau yn barhaus. Mae grantiau yn cadw ffracsiwn bach o'r hyn y gallem ei gyflawni ar gynhaliadwy bywyd, ond gallai amodau marchnad cynaliadwy ryddhau potensial sy'n llawer mwy na'r targedau presennol.

Ein datrysiad i hyn yw Cymunedau Ynni. Byddai Cymunedau Ynni yn creu llwybr i'r farchnad ar gyfer ynni cymunedol, yn lleihau biliau, yn gwella diogelwch ynni a byddai'n lleihau'r pwysau ar y grid. Ym maniffesto CEW 2026, amlinellir cyfres o fesurau a fyddai'n creu'r amodau ar gyfer cymunedau ynni. Rhannu perchnogaeth orfodol, buddion cymunedol gorfodol gydag ardoll ychwanegol ar ddatblygu ynni i gyfrannu at Gronfa Cyfoeth Cymunedol i gefnogi busnesau newydd newydd ar ynni cymunedol, newidiadau i reolau caffael i alluogi cyrff cyhoeddus i brynu ynni sy'n eiddo i'r gymuned, mwy o brentisiaethau, dyletswydd ar gyrff cyhoeddus i gefnogi'r economi gylchol ac atal gweithgarwch economaidd echdynnol, byddai cyfraith Hawl Cymunedol i Brynu, mynediad cymunedol at dir, strwythurau cyllid gwell a datganoli Ystadau'r Goron i gyd yn helpu i'r sector a'r gymdeithas wireddu'r dyfodol disglair, cynaliadwy y dylai ei gael.

Mae ynni cymunedol yn cyflawni canlyniadau cadarnhaol ar bob un o saith Nodau Llesiant Deddf WFG, (sylwch ar y sôn am ynni cymunedol yn [adroddiad diweddaraf y Comisiynydd](#)) – nodau sy'n aml yn ymddangos fel petai'n cael eu dadflaenoriaethu wrth wneud penderfyniadau. Rydym yn gobeithio – ac yn disgwyl – y bydd Llywodraeth nesaf Cymru yn rhoi ffocws newydd wrth ganolbwyntio'r nodau hyn a rôl y sector ynni cymunedol wrth eu cyflawni, yn y rhaglen lywodraethu nesaf.

Prif ffigurau: Ynni cymunedol Cymru yn 2024

Cyfanswm capasiti sy'n eiddo i'r gymuned: 33.4 MW ↗ i fyny 3%	Cyflogaeth amser llawn yn y sector yn 2024: 177 ↗ i fyny 8%
Cyfanswm cynhyrchu trydan cymunedol ¹ : 47.5 GWh ↗ i fyny 3%	Grwpiau ynni cymunedol a sefydliadau ymbarél a arolygwyd ² sy'n weithredol yng Nghymru: 58

Heriau sectorol

Roedd y cynnydd bach mewn capasiti cynhyrchu newydd oherwydd bod sefydliadau presennol yn cynyddu eu capasiti yn hytrach nag o sefydliadau newydd. Mae'r sefyllfa hon yn cael ei hailadrodd ledled y DU, gyda chenchedlaeth newydd yn cael ei hychwanegu dim ond lle mae grwpiau cymunedol presennol wedi llwyddo i nodi cyfleoedd ar gyfer ehangu.

Bu cynnydd yn nifer y busnesau ynni cymunedol newydd sy'n cael eu sefydlu ac yn dod yn aelodau o Ynni Cymunedol Cymru. Mae llawer o'r prosiectau hyn yn dal i fod yn eu dyddiau cynnar, ond os bydd amgylchiadau'n dod yn fwy ffafriol i ynni cymunedol – fel yr ydym yn amlinellu ymhellach yn yr adroddiad hwn – bydd mwy o gymunedau mewn gwell sefyllfa i fanteisio ar gyfleoedd newydd wrth iddynt godi.

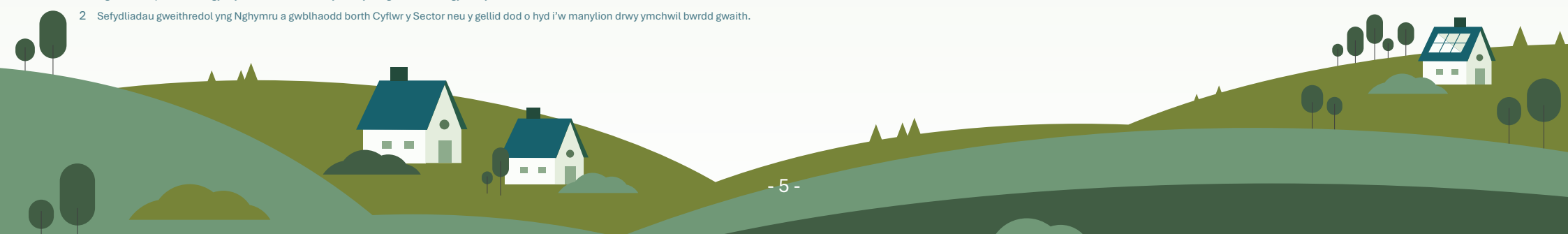
Datblygiad prosiect

Fel y llynedd, mae'r data'n awgrymu bod nifer y prosiectau newydd wedi aros yn eu hunfan. Mae nifer o resymau am hyn. Adroddodd ein haelodau fod diffyg cyllid ac arbenigedd yn y camau cychwynnol yn rhwystro twf newydd yn y sector. Roedd ansicrwydd ynghylch canlyniadau proses Diwygio Rheoli Ciwiau Ofgem yn parhau i osod risg anghymesur ar brosiectau cymunedol. Ystyriodd Ysgrifennydd Ynni'r DU newid i system brisio rhanbarth newydd. Roedd hyn yn cyflwyno risg o fwy o rwystrau i ddatblygu prosiectau cymunedol newydd. Gwnaed penderfyniad yn erbyn cyflwyno priso rhanbarth yn haf 2025 a fydd yn rhoi rhywfaint o sicrwydd, fodd bynnag, mae'r broblem o gyfyngiadau grid ledled y DU yn parhau i fod heb ei ddatrys.

Newyddion cadarnhaol pellach yw bod Llywodraeth y DU a'r Adran Diogeled Ynni a Sero Net (DESNZ) a'i chwmni sy'n gwbl annibynnol yn weithredol Great British Energy wedi datgan eu bwriad i fuddsoddi bron i £3 miliwn mewn prosiectau ynni glân cymunedol ledled Cymru. Ar adeg ysgrifennu, roedd DESNZ yn cynnal ymgynghoriad yn gofyn os ddylid gwneud cronfeydd budd cymunedol a rhannu perchnogaeth prosiectau ynni adnewyddadwy mawr yn orfodol.

1 Mae'r dull ar gyfer cyfrifo cyfanswm cynhyrchu trydan wedi newid ar gyfer Adroddiad Cyflwr y Sector eleni. Er mwyn sicrhau cysondeb ar draws y blynyddoedd i ddod, mae cynhyrchu bellach yn cael ei gyfrifo drwy luosi galluedd pob math o gynhyrchu â ffactorau llwyth swyddogol DESNZ ar gyfer Cymru.

2 Sefydliadau gweithredol yng Nghymru a gwblhaodd borth Cyflwr y Sector neu y gellid dod o hyd i'w manylion drwy ymchwil bwrdd gwaith.

Llywodraeth Cymru

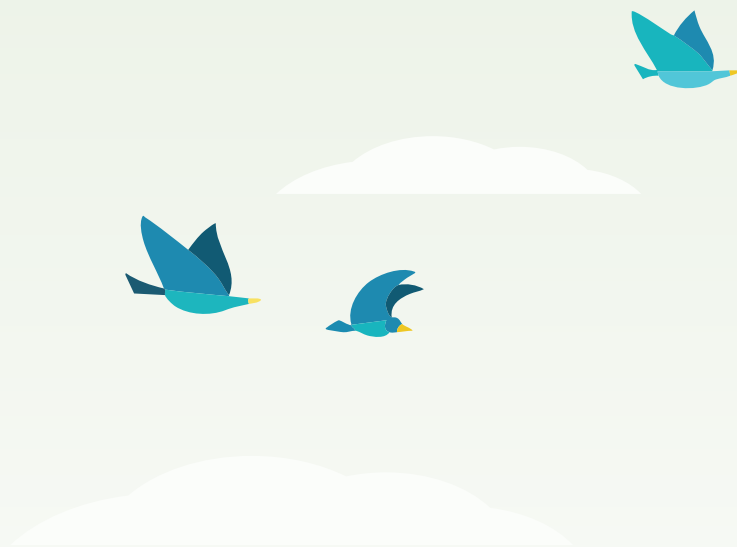
Dim ond 3 prosiect (o gyfanswm o 30 ers 2020) sydd wedi llofnodi cytundebau ar gyfer cyfran o berchnogaeth a rennir gyda gwrthbartïon cymunedol cyn cyflwyno ceisiadau cynllunio. Er gwaethaf ymdrechion gan **Ynni Cymunedol Cymru** (CEW) i weithio gyda datblygwyr gyda'i gilydd mewn Gweithgor Rhanberchnogaeth, bu ymgysylltiad cyfyngedig gan y sector masnachol. Nid yw datganiadau llafar o fwriad gan ddatblygwyr i gyflawni'r amcan polisi wedi arwain at drefniadau masnachol ystyrlon. Dyma pam yr ydym wedi dod i'r casgliad, ochr yn ochr â'n partneriaid yn Ynni Cymunedol yr Alban ac Ynni Cymunedol Lloegr, bod yn rhaid gwneud perchnogaeth a rennir bellach yn orfodol³.

Lansiwyd Trydan Gwyrdd Cymru yn swyddogol ar 15 Gorffennaf 2024. Dyma'r datblygwr ynni adnewyddadwy newydd sy'n eiddo i'r cyhoedd yng Nghymru. Nod datganedig y cwmni yw cyflymu'r gwaith o ddatblygu prosiectau ynni adnewyddadwy, yn enwedig gwynt ar y tir, ar ystâd gyhoeddus ehangach Cymru a gwneud y mwyaf o'u gwerth i bobl Cymru. Canfu arolwg allgymorth ac arolwg Trydan Gwyrdd Cymru "TI'n gyntaf!"⁴ "alwad sylweddol i Trydan flaenoriaethu perchnogaeth gyhoeddus/gymunedol, sy'n awgrymu ffafriaeth gref ar gyfer rheolaeth a buddion lleol (Cymraeg)" (1 o bob 5 ymatebydd) ac awydd cryf i elw Trydan gael ei fuddsoddi yn y gymuned leol ar fentrau sydd o fudd uniongyrchol i bobl leol a'u hamgylchoedd (cytunodd 65%).

Yn 2024 hefyd cynhaliwyd rownd gychwynnol rhaglen ariannu grant cyfalaf Ynni Cymru Llywodraeth Cymru. Dyfarnwyd £10 miliwn mewn grantiau cyfalaf i ddatblygu Systemau Ynni Lleol Clyfar (SLES) ledled Cymru, gyda phrosiectau'n dod i ben erbyn mis Mawrth 2025. Edrychwn

ymlaen at weld manteision y solar ffotofoltäig (PV), storio batris, seilwaith gwefru EV, pypiau gwres, goleuadau clyfar a rheolaethau clyfar wedi'u gosod yn adroddiadau Cyflwr y Sector yn y dyfodol.

Ar adeg ysgrifennu, roedd ail rownd ariannu Ynni Cymru gwerth £10 miliwn newydd ddod i ben, gyda rhagor o brosiectau system ynni leol glyfar i'w cwblhau erbyn diwedd blwyddyn ariannol 2025-26.

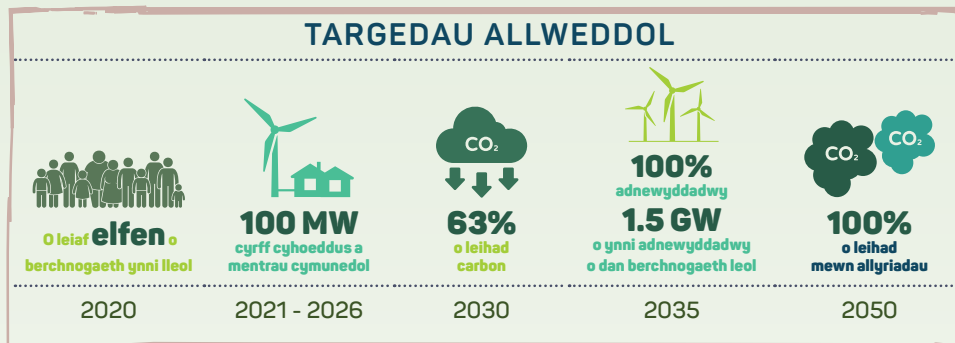

³ Am ein hymateb ar y cyd i ymgynghoriad DESNZ ar fanteision cymunedol a rhannu perchnogaeth ar gyfer seilwaith ynni carbon isel, gweler [yma](#).

⁴ [Adroddiad cryno Trydan Gwyrdd Cymru TI'n gyntaf!](#)

Cyd-destun polisi ynni cymunedol

Y Deyrnas Unedig

Gwnaeth **Bil Great British Energy** ei ffordd drwy Senedd y Deyrnas Unedig yn ystod 2024. Dywedodd y Gweinidog Ynni Michael Shanks fod ynni cymunedol yn allweddol i gynlluniau pŵer lleol: “Rydyn ni eisiau gweld llawer mwy o brosiectau ynni sy’n eiddo i’r gymuned, am gyfuniad o resymau. Mae ganddynt fanteision cymdeithasol ac economaidd go iawn i gymunedau. I ni, mae yna gred bod cymunedau sydd â diddordeb yn y prosiectau hynny yn bwysig: bydd cymunedau sydd â pherchnogaeth ac yn teimlo’n rhan o’r genhadaeth yn ein helpu gyda rhai o’r dadleuon dros faint o seilwaith y bydd yn rhaid i ni ei adeiladu yn y blynyddoedd nesaf”⁵.

Ymgyrchodd YCC ar y cyd â Power for People i gefnogi gwelliant i’r Bil i ychwanegu “... mesurau i gynyddu cynlluniau ynni carbon isel ac ynni adnewyddadwy **sy’n eiddo i sefydliadau cymunedol, neu sy’n rhannol wedi eu perchnogi gan sefydliadau cymunedol**”. Pleidleisiwyd y gwelliant i lawr, ond cytunwyd ar ddiwygiad dilynol yn Nhŷr Arglwyddi y gall “Great British Energy hwyluso, annog a chymryd rhan [...] trwy brosiectau sy’n cynnwys neu o fudd i gymunedau lleol”.

Cymru

Cynnig a osodwyd yn y Senedd gan Adam Price (Plaid Cymru) ar gyfer “Bil Budd Ynni Cymunedol”⁶ sy’n ei gwneud yn ofynnol i elw o ddatblygiadau ynni adnewyddadwy gael budd uniongyrchol i gymunedau lleol a’i gadw yn yr ardal lleol. Cytunwyd ar y cynnig heb gefnogaeth y llywodraeth ac felly nid yw’r cynnig wedi mynd ymlaen.

⁵ Great British Energy Bill (Second sitting) [Hansard]

⁶ Cyfarfod Llawn y Senedd 26/06/2024

CYLLIDEB CARBON SERO NET CYMRU 2 (2021 – 2025)⁷

- › Lleihau allyriadau carbon 63% erbyn 2030 ac o leiaf 100% erbyn 2050
- › Ehangu cynhyrchu ynni adnewyddadwy gan gyrff cyhoeddus a grwpiau cymunedol o dros 100 MW erbyn 2026

ADRODDIAD “SUT GALL CYMRU DDIWALLU ANGHENION YNNI A DILEU TANWYDD FFOSIL ERBYN 2035?”⁸

Cyhoeddodd **Grŵp Herio Cymru Sero Net 2035** gyfres o adroddiadau ym mis Medi 2024. Cyflwynodd Ynni Cymunedol Cymru dystiolaeth i'w ymchwiliad i ddileu tanwydd ffosil yn raddol. Mae'r adroddiad yn cefnogi masnachu trydan lleol ac yn argymhell perchnogaeth ystyrlon o brosiectau ynni adnewyddadwy masnachol a modelau ariannol arloesol ar gyfer prosiectau ynni cymunedol. Mae'r adroddiad hefyd yn argymhell sefydlu gwasanaeth cynghori estynedig ar gyfer grwpiau ynni cymunedol a chymunedau lleol erbyn 2026 i helpu i ymgynnull darparwyr cyllid posibl, galluogi rhannu gwybodaeth, hyrwyddo'r cyfleoedd a'r manteision a ddarperir gan brosiectau ynni cymunedol a chynnwys datblygu pecyn cymorth buddion cymunedol a chynllun cymorth cronfeydd budd cymunedol.

GALWAD DESNZ AM DYSTIOLAETH AR RWYSTRAU I BROSIECTAU YNNI CYMUNEDOL⁹

Cyfrannodd Ynni Cymunedol Cymru gyflwyniad manwl ar ran ei aelodau i'r Galwad am Dystiolaeth gan yr Adran Diogelwch Ynni a Sero Net ar y rhwystrau i brosiectau ynni cymunedol ym mis Ebrill 2024¹⁰.

Dangosodd dadansoddiad o'r ymatebion ar y cyd i'r ymgynghoriad mai'r prif rwystr (yn ôl 72% o'r ymatebwyr) i gymunedau sy'n datblygu neu ehangu prosiectau ynni cymunedol oedd mynediad at **gyllid**. Nodwyd llu o rwystrau rheoleiddio a pholisi llywodraeth ganolog, ynghyd â diffyg polisi a gweithredu cefnogol ar lefel llywodraeth leol, fel y rhwystrau allweddol sy'n weddill. Roedd yr atebion arfaethedig yn cynnwys addasiadau i dreth, ardollau a chymorthdaliadau, polisi/rheoleiddio/newidiadau cytundebol a mwy o gefnogaeth ac ymgysylltu rhwng sefydliadau ynni cymunedol lleol a llywodraeth leol. Yn hanesyddol, nodwyd y cynllun **Tariff Cyflenwi Trydan (FiT)** gan 78% o'r ymatebwyr fel y mecanwaith cymorth allweddol sy'n galluogi'r sector presennol. Ers cau FiT, mae'r farchnad a'r amodau rheoleiddio a nodwyd fel rhwystrau wedi atal twf pellach sylweddol yn y sector.

⁷ Cyllideb Carbon Sero Net Cymru 2 (2021 i 2025)

⁸ Sut gall Cymru ddiwallu anghenion ynni a dileu tanwydd ffosil erbyn 2035?

⁹ Galwad DESNZ am dystiolaeth ar rwystrau i brosiectau ynni cymunedol: Ymateb y llywodraeth

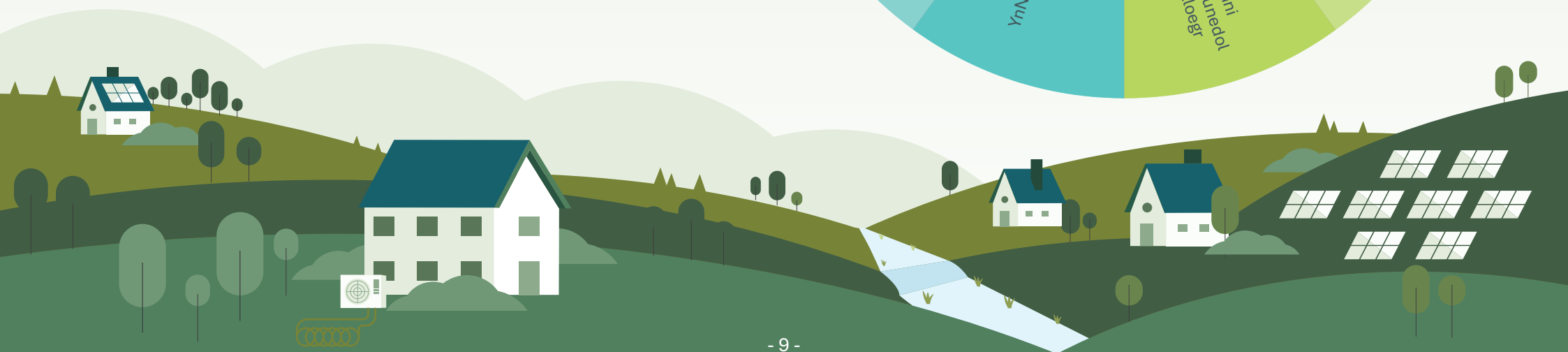
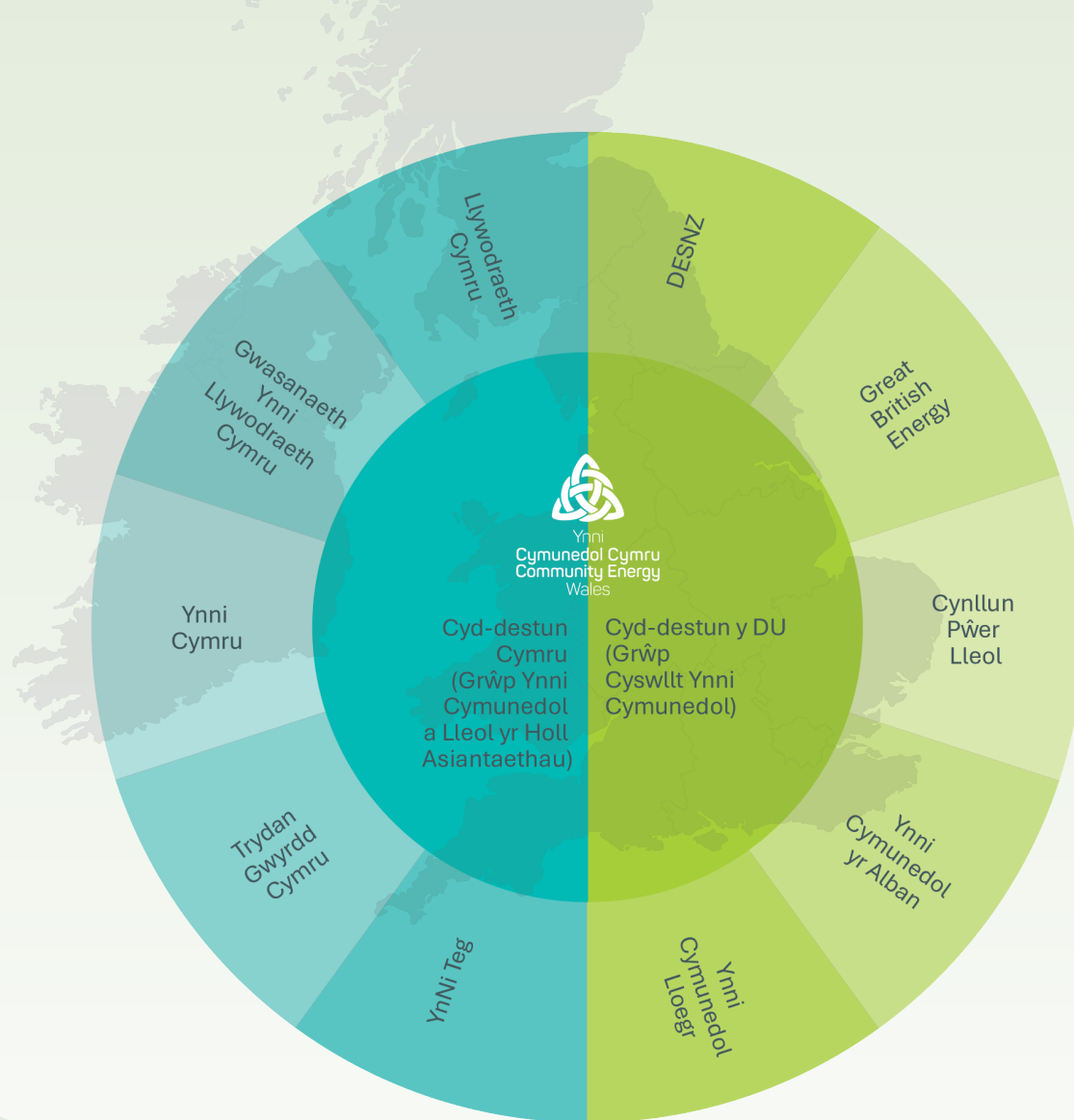
¹⁰ Cyflwyniad CEW i alwad DESNZ am dystiolaeth ar rwystrau i brosiectau ynni cymunedol

Tirwedd cymorth newidiol i'r sector yng Nghymru a'r DU

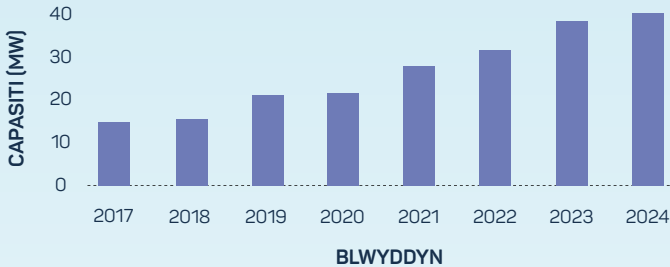
Mae **Ynni Cymunedol Cymru** yn gweithio ochr yn ochr ag YnNi Teg sy'n cynrychioli'r sector. Rydym yn cynnull Grŵp Ynni Cymunedol a Lleol yr Holl Asiantaethau, gan ddod â rhwydwaith o wahanol randdeiliaid, adrannau'r llywodraeth (DU a Chymru) a rheoleiddwyr at ei gilydd.

Rydym yn cynrychioli ein haelodau, yn eistedd ochr yn ochr â'n cymheiriaid yn yr Alban ([Ynni Cymunedol yr Alban](#)) a Lloegr ([Ynni Cymunedol Lloegr](#)) ar ystod o wahanol bwyllgorau a byrddau crwn, gan siarad yn uniongyrchol â GB Energy a'r Adran Ynni a Sero Net (DESNZ).

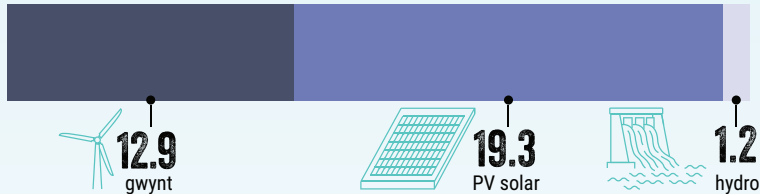
Cynhyrchu ynni adnewyddadwy cymunedol yn 2024

CAPASITI CYNHYRCHU GOSODEDIG YNG NGHYMRU (MW) ERS 2017

CYFANSWM CAPASITI YNNI ADNEWYDDADWY YNG NGHYMRU

33.4 MW
0 GAPASITI

Cyfanswm capasiti cynhyrchu sy'n eiddo i'r gymuned	33.4 MW
Cyfanswm cynhyrchu trydan adnewyddadwy	47.5 GWh
Cyfateb i bweru	17,583 o gartrefi
Cyfanswm allyriadau CO ₂ a arbedwyd	9,975 tonnelli

Mae'r data'n dangos cynnydd cymedrol o gapasiti cynhyrchu 32.4 MW i 33.4 MW rhwng 2023 a 2024. Ar ychydig dros 3%, mae hyn yn is na'r ffigur ar gyfer y DU gyfan (7%).

Fodd bynnag, mae'r rhan fwyaf o'r cynnydd hwn naill ai'n dod o broiectau presennol nad oeddent wedi'u hadrodd o'r blaen i **Ynni Cymunedol Cymru** (h.y. yn cynhyrchu ond nad oeddent wedi bwydo i mewn i Gyflwr y Sector o'r blaen) neu roeddent yn ganlyniad i optimeiddio projectau gydag asedau cynhyrchu presennol. Mae hyn yn golygu bod twf yn wastad yn 2024.

Nid yw sefydliadau llai a mwy newydd sydd â gallu neu wybodaeth gyfyngedig yn datblygu projectau cenhedlaeth newydd. Gellir dod o hyd i ragor o fanylion am hyn yn yr adran ar **rwystrau i ynni cymunedol newydd** (gweler tudalen 21-22).

Mae ffigurau Llywodraeth Cymru yn dangos cyfanswm capasiti cynhyrchu 'lleol' yn 0.9 GW – ar yr wyneb, cynnydd sylweddol tuag at y targed i o leiaf 1.5 GW o gapasiti ynni adnewyddadwy fod yn eiddo lleol erbyn 2035. Mae lefelau perchnogaeth gymunedol¹¹ yn parhau i fod yn isel. Mae'r diffiniad presennol o 'berchnogaeth leol' yn ddigon eang i gynnwys cwmnïau sydd â'u pencadlys yng Nghymru yn ogystal â sefydliadau ynni cymunedol. Mae hyn yn cario risg gynyddol o'r targed 1.5 GW yn gwanhau ymdrechion tuag at gyflawni'r swm mwyaf posibl o gynhyrchu mewn gwir berchnogaeth gymunedol. Mae cynhyrchu ynni adnewyddadwy sy'n eiddo i'r gymuned yn darparu lefelau eithriadol o fudd economaidd ehangach ac yn cloi asedau mewn lleoedd¹² mewn ffordd na ellir ei gyflawni gan berchnogaeth breifat.

Dyfarwyd £10m o gyfalaf gan **Ynni Cymru** i adeiladu systemau ynni lleol clyfar yn 2024, wedi'u rhannu ar draws projectau cymunedol a phrosiectau lleol eraill. Mae'r cyllid cyfalaf hwn yn cael ei groesawu, ond yn y tymor hir mae ein hargymhellion polisi yn darparu ffordd fwy cynaliadwy ymlaen i'r sector.

¹¹ "datblygiad ynni adnewyddadwy neu storio adnewyddadwy wedi'i leoli yng Nghymru, sy'n eiddo llwyr i fenter gymdeithasol y mae ei hasedau a'i helw wedi'u hymrwymyo i gyflawni amcanion cymdeithasol a/neu amgylcheddol", [Perchnogaeth leol a rhannu projectau ynni yng Nghymru](#)

¹² Mae ynni cymunedol yn cloi asedau mewn lle, ond gellir gwerthu cynlluniau preifat i gwmnïau nad ydynt â'u pencadlys yma, a thrwy hynny cyfeirio perchnogaeth ac elw i unigolion a chwmnïau y tu allan i Gymru.

Astudiaeth Achos

Fferm Solar YnNi Teg Bwlch Gwynt

Gyda chyfyngiadau grid unwaith eto ar frig y bwrdd arweinwyr rhwystrau (gweler y dudalen flaenorol), mae rhai aelodau Ynni Cymunedol Cymru yn dod o hyd i ffyrdd arloesol o ddefnyddio'r capasiti presennol i fanteisio i'r eithaf ar eu gosodiadau.

Drwy leoli technolegau cynhyrchu solar a gwynt ochr yn ochr, mae project **Fferm Solar YnNi Teg Bwlch Gwynt** yn gwneud y gorau o asedau grid sydd eisoes wedi'u dyrannu, gan helpu Cymru i symud ymlaen tuag at ei thargedau Sero Net.

Mae'r project fferm solar yng Nghaerfyrddin wedi creu ateb cain i gyfyngiadau capasiti trwy ychwanegu paneli solar i lenwi'r capasiti grid sbâr ar gyfer ei dyrbin gwynt presennol. Mae'r dull arloesol hwn yn caniatáu cynhyrchu ynni gyda'r gallu i symud a chydbwysu allbynnau rhwng ffynonellau solar a gwynt, e.e. gall y system ddyrannu 200 kW o solar a 700 kW o wynt yn hyblyg, gan sicrhau defnydd llawn o uchafswm capasiti allforio 900 kW YnNi Teg.

Yn ogystal, dyluniwyd y fferm solar ar y ddaear i leihau aflonyddwch ar y tir tra'n cyfrannu'n sylweddol at ymdrechion lleihau allyriadau carbon. Cynlluniwyd cynllun y gosodiad yn ofalus i wneud y gorau o'r defnydd o dir, gan warchod yr amgylchedd o'i amgylch. Trwy gynhyrchu 651,472 kWh o ynni glân bob blwyddyn, mae'r project yn lleihau ôl troed carbon y gymuned yn sylweddol, gan alinio â'r trawsnewidiad i ffynonellau ynni adnewyddadwy a chynnal egwyddorion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Cyllid a buddsoddiad ynni adnewyddadwy cymunedol yn 2024

CYFANSWM TROSIANT SEFYDLIADOL

£11.3 MILIWN TROSIANT

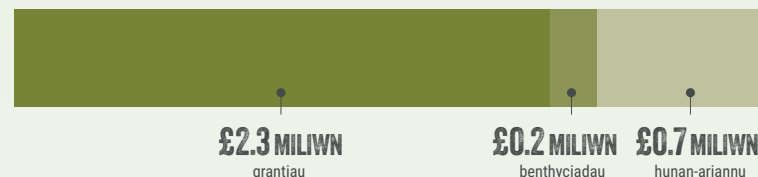
Cyrhaeddodd ffigurau trosiant hunan-adroddedig y llynedd gan aelod-sefydliadau **Ynni Cymunedol Cymru** gyfanswm o £11.3 miliwn, sy'n sylweddol uwch na ffigurau'r flwyddyn flaenorol o £6.4 miliwn. Mae hyn yn cynrychioli tua 16% o gyfanswm sector ynni cymunedol y DU am y flwyddyn. Mae'r ffigurau trosiant hyn, fel bob amser, yn cynnwys incwm grant a gyfrannwyd gan arian Llywodraeth Cymru, awdurdodau lleol a'r Loteri Genedlaethol, yn ogystal â chyfranddaliadau cymunedol, bondiau a benthyciadau.

Adroddodd dau o'n haelod-sefydliadau ffigurau trosiant o dros £1 miliwn.

Gwelwyd gostyngiad yng nghyllid Llywodraeth Cymru o'r flwyddyn flaenorol o £1.15 miliwn i £415,000. Cynyddodd cyllid uniongyrchol awdurdodau lleol tua 20% yn 2024. Roedd cyllid grant ffyniant bro yn cyfrif am oddeutu £315,000 y flwyddyn. Gostyngodd cyllid y Loteri Genedlaethol yn sylweddol o £140,000 i ychydig o dan £43,000 y flwyddyn.

CYFANSWM BUDDSODDIAD WEDI'I SICRHAU

£3.2 MILIWN

Daeth y ganran fwyaf (dros 70%) o'r buddsoddiad a sicrhawyd ar gyfer prosiectau newydd yn 2024 o grantiau. Mae hyn yn cyd-fynd â'r ffigurau ledled y DU, lle'r oedd twf sectorol yn parhau i fod yn gyfyngedig, yn enwedig yn Lloegr. Mae'r grantiau hyn yn dod yn fwy angenrheidiol o ystyried y gystadleuaeth gynyddol am fuddsoddiadau benthyciadau mewn ynni adnewyddadwy. Mae rhai aelodau CEW hefyd wedi adrodd bod buddsoddiad wedi dod yn fwy llym, gyda buddsoddwyr yn dechrau gofyn am amseroedd ad-dalu tebyg i ddatblygiadau masnachol. Er y gellir dehongli hyn fel arwydd da o broffesiynoldeb y sector, mae sefydliadau bach a lleol dan anfantais i gwmnïau rhyngwladol pan mai risg ac enillion yw'r prif ysgogwyr ar gyfer penderfyniadau buddsoddi.

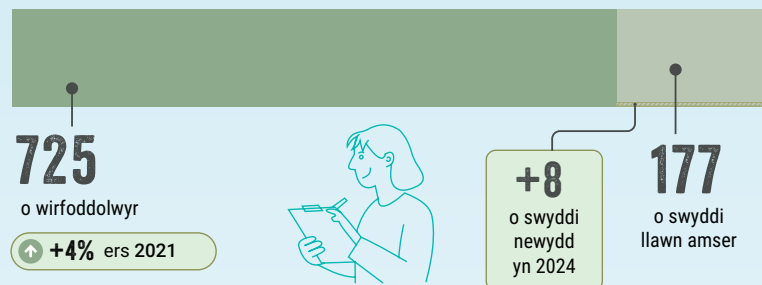
"UN MATER RYDYN NI WEDI'I GAEL YW YNGHYLCH R.O.I. LLE MAE CYLLIDWYR YN GOFYN AM UCHAFSWM O 7-8 MLYNEDD A CHYFLENWYR YN EI CHAEL HI'N ANODD GWEITHIO GYDA HI"

Nid oedd unrhyw gynigion cyfranddaliadau newydd na grwpiau newydd wedi'u cofrestru gydag Ynni Cymunedol Cymru yn 2024. Dywedodd mwy na phumed ran o'n haelod-sefydliadau fod diffyg modelau a strategaethau busnes hyfyw yn rhwystr mawr iddynt ddatblygu prosiectau cynhyrchu.

Gweithwyr a gwirfoddolwyr yn y sector ynni cymunedol yng Nghymru

GWEITHLU

Mae'r sector ynni cymunedol bob amser wedi dibynnu'n helaeth ar wirfoddolwyr¹³. Asgwrn cefn y sector yw'r holl bobl sy'n cyfrannu eu hamser i wella eu cymunedau.

Mae nifer y gwirfoddolwyr wedi cynyddu'n raddol. Mae cwmnïau cydweithredol a busnesau eraill o fath 'economi ddemocrataidd'¹⁴ – y mae sefydliadau ynni cymunedol yn enghraifft ohonynt – yn cael eu cefnogi'n dda. Canfu arolwg YouGov a gomisiynwyd gan Common Wealth¹⁵ a gynhaliwyd ym mis Hydref 2024 fod bron i un o bob pedwar o'r rhai a ofynnwyd iddynt (24%) yn dweud y byddent yn gwirfoddoli eu hamser ar gyfer prosiect ynni cymunedol.

Gall gwirfoddoli yn y sector ynni cymunedol gwmpasu ystod o feysydd a gweithgareddau. Yn ogystal ag aelodaeth bwrdd a chodi arian neu ymgyrchu, mae llawer o'n haelod-sefydliadau yn cael eu cefnogi gan bobl sy'n cynnig eu hamser i helpu gyda chyfrifyddu, mesur a thrin data a gweithgareddau cynnal a chadw asedau, a llawer mwy.

Yn 2024, cynigiodd pum aelod-sefydliad gynlluniau hyfforddi neu brentisiaethau fel llwybr i gyflogaeth – dau yn fwy na'r llynedd. Mae hwn yn faes o botensial y mae angen parhau i dyfu wrth i'r sector ehangu i gyrraedd targedau'r Llywodraeth ar gyfer ynni cymunedol.

¹³ Community Energy England "Transforming energy: THE POWER OF LOCAL" toolkit, Community Energy England (2020)

¹⁴ "busnesau sy'n rhoi i bobl cyfran a dweud eu dweud. Mae'n cynnwys sefydliadau sy'n eiddo democrataidd ac sy'n cael eu rheoli'n deg gan eu haelodau", "Co-operatives and Mutual Economy 2024: A report on the UK's democratic economy" report, Co-operatives UK (2024)

¹⁵ The Public is Enthusiastic for Community Energy, Common Wealth (2025)

Astudiaeth Achos

Ymddiriedolaeth Pentref Cambrian, Cwm Clydach

Sefydlwyd Ymddiriedolaeth Pentref Cambrian (CVT) yn 2001 gyda'r nod gwreiddiol o gynnig cyfleoedd pêl-droed i bobl ifanc yr ardal. Nawr, mae CVT yn rhedeg caffi cymunedol (Cambrian Lakeside Café Bar) sy'n cael ei bweru gan gynllun hydro 50 kW a solar PV 10 kW, ac mae'n cynnig gweithgareddau ar gyfer cyfoeth o grwpiau cymunedol gan gynnwys hamdden a dysgu yn yr awyr agored i oedolion ag anableddau dysgu, gweithgareddau iechyd a lles ar gyfer gwahanol grwpiau oedran a sesiynau cerdded pêl-droed a rygbi.

Mae CVT yn cynhyrchu ac yn gwerthu ei drydan ei hun, gan gynhyrchu trosiant blyneddol o £30,000. Mae eu tŷ clwb a'u caffi ill dau yn cael eu pweru'n gyfan gwbl gan eu generadur dŵr trwy gysylltiad gwifren uniongyrchol wnaeth gostio £12,000 i'w gosod. Oherwydd arbedion biliau dilynol, roedd CVT wedi arbed £12,000 o fewn dim ond 6 mis ar ôl ei osod. Yn wreiddiol, gwerthodd CVT eu trydan dros ben i'r Grid Cenedlaethol am oddeutu 7c yr awr cilowat (kWh). Fodd bynnag, ers hynny, mae CVT wedi sicrhau Cytundeb Prynu Pŵer (PPA), gan werthu ynni dros ben i Dŵr Cymru am oddeutu 12c y kWh. Mae'r incwm a gynhyrchir yn mynd yn ôl i'r gymuned leol i ddarparu gwasanaethau mawr eu hangen ac yn gwella gwytnwch hirdymor yr Ymddiriedolaeth.

Cyfraniad ynni cymunedol i economïau lleol

CYFRANIAD ARIANNOL I'R ECONOMI LLEOL

£4.3 MILIWN WEDI EI GYFRANNU

i economïau lleol o wariant sefydliadol a chronfeydd budd cymunedol

Mae ynni cymunedol yn gwneud cyfraniad sylweddol i economïau lleol ledled y wlad. Gwariwyd **dros £4 miliwn** gan sefydliadau ynni cymunedol, gyda **60% o hynny naill ai'n cael ei wario'n uniongyrchol mewn cymunedau lleol neu'n aros yn yr ardal leol**. Gyda cholli cyfleusterau a gwasanaethau lleol mawr eu hangen, mae cadw arian yn yr ardal leol yn galluogi cadw neu ddod â'r hyn sydd wedi'i golli yn ôl, adeiladu gwytnwch a chryfhau economïau cylchol lleol.

Fel y canfu Adroddiad Cyflwr y Sector 2024¹⁶ ledled y DU, gellir ailwario gwariant ynni cymunedol o fewn yr un economïau lleol, gan gefnogi cyflogaeth leol a gwella cydlyniant cymunedol, boddhad cymdeithasol a pherthyn.

**GWARIANT SEFYDLIADOL CYFARTALOG
A GEDWIR YN YR ARDAL LEOL: 60%**

**MAE PROSIECTAU YNNI CYMUNEDOL CYMRU YN
DARPARU MWY NA THAIR GWAITH Y BUDDION
CYMUNEDOL O BROSIECTAU PREIFAT**

A yw £5,000 y MW ar gyfer budd-daliadau cymunedol yn ddigon?

Mae'r disgwyliad safonol presennol ar gyfer lefelau budd cymunedol o £5,000 y MW ar gyfer prosiectau gwynt ar y tir yn dyddio'n ôl o leiaf cyn belled â 2012. Mae'r ffigur hwn wedi dyddio gan nad yw'n cynyddu yn unol â chwyddiant, yn methu â chyfrif am newid rheoleiddio, yn methu â bod yn addasadwy ar draws technolegau eraill (nad ydynt yn wynt) gyda gwahanol fodolau masnachol, ac mae'n agored i nifer o liferi masnachol a rheoleiddiol eraill. Nid yw £5,000/MW yn gyfraniad digonol i brosiectau proffidiol eu gwneud i'w cymunedau lletyol. Er bod cronfeydd budd cymunedol presennol yn darparu ar gyfer gwaith da ac yn cefnogi mentrau cymunedol, maent yn cael eu beirniadu'n rheolaidd fel 'llwgrwobrwyon'.

Mae angen i bobl leol gael mwy o asiantaeth yn y trawsnewid ynni, felly dylai cronfeydd fod yn canolbwyntio mwy ar adeiladu asedau a pherchnogaeth. Dro ar ôl tro, mae pobl yn mynegi ffafriaeth glir ar gyfer hyn: cymunedau **sy'n penderfynu drostynt eu hunain** pa flaenoriaethau lleol y dylid eu trin a sut y dylid dosbarthu'r elw a'r buddion o brosiectau ynni. Dylid felly gynnig perchnogaeth a rennir yn ychwanegol at ac nid fel dewis arall i fudd-daliadau cymunedol.

Mewn ymateb i alwad am dystiolaeth gan DESNZ, galwodd Ynni Cymunedol Cymru, ynghyd â'i gymheiriaid yn yr Alban a Lloegr, **am gronfeydd¹⁷ budd cymunedol gorfodol a rhannu perchnogaeth ar gyfer pob prosiect masnachol yn y dyfodol ledled y DU.**

**MAE PROSIECTAU YNNI CYMUNEDOL YN DARPARU TUA £17,000
MEWN BUDDION CYMUNEDOL FESUL MEGAWAT O GAPASITI GOSODEDIG.**

**MAE HYN YN FWY NA 5% O'R TROSIANT SECTOR CYFFREDINOL, A
THROS 3 GWAITH Y FFIGUR SYDD WEDI DYDDIO O £5,000 FESUL MW.**

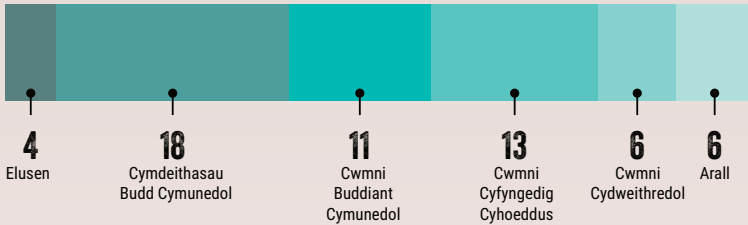
¹⁶ 2024 State of the Sector Scrolling Infographic

¹⁷ CES/CEE/CEW ymateb ar y cyd i alwad DESNZ am dystiolaeth ar "Fanteision cymunedol a rhannu perchnogaeth ar gyfer seilwaith ynni carbon isel"

Sefydliadau ynni cymunedol

SEFYDLIADAU YNNI CYMUNEDOL YN Y SECTOR

58 SEFYDLIAD

Roedd ychydig o dan 60 o sefydliadau ynni cymunedol yn weithredol yng Nghymru yn 2024. Mae'r rhan fwyaf o'r sefydliadau hyn yn parhau i fod yn gyfuniad o gymdeithasau budd cymunedol (CBSs), cwmnïau buddiannau cymunedol (CICs), cymdeithasau cydweithredol a chwmnïau cyfyngedig preifat. Mae'r rhan fwyaf o'r sefydliadau cynhyrchu wedi'u cofrestru naill ai fel Cymdeithasau Budd Cymunedol (CBS) neu Gwmnïau Buddiannau Cymunedol (CICs). Mae llond llaw o sefydliadau 'ymbarél' fel DEG (Datblygiadau Egni Gwledig) ac YnNi Teg, sy'n darparu gwasanaethau cymunedol sy'n gysylltiedig ag ynni, weithiau ochr yn ochr â'u cynhyrchiant eu hunain.

Roedd rhywfaint o'r cynnydd yn nifer y sefydliadau eleni oherwydd i'r mathau o sefydliadau ehangu i gynnwys sefydliadau celfyddydol, cwmnïau elusennol bach ac ymddiriedolaethau, a phrosiectau ynni cymunedol sy'n dal yn eu dyddiau cynnar ond sy'n chwilio am fentora a chefnogaeth gan eu cyfoedion.

STRWYTHUR Y SEFYDLIADAU

7,429 O AELODAU

↑ +139% ers 2021

Mae nifer yr aelodau wedi cynyddu ers y llynedd i 7,429. Mae hyn yn bennaf oherwydd cynnwys tyrbîn gwynt Graig Fatha, a oruchwyliwyd yn flaenorol gan Ripple Energy Limited (a ddechreuodd ei weinyddu yn 2025) ac sydd bellach hefyd wedi'i gynnwys yn y ffigurau. Mae'r tyrbîn hwn yn cael ei weithredu fel cwmni cydweithredol annibynnol, felly mae ei 902 o aelodau hefyd wedi'u cynnwys yn y ffigurau aelodau am y tro cyntaf eleni. Mae'r cwmni cydweithredol yn talu cronfeydd budd cymunedol i'r Fuel Bank Foundation (sy'n dosbarthu dros 3,000 o dalebau tanwydd brys) ac elusen leol yn Rhondda Cynon Taf sy'n darparu cymorth a chynghor am ddim i grwpiau cymunedol a gwirfoddol yn yr ardal.

Cymraeg

Yr iaith Gymraeg

Mae'r sector ynni cymunedol yn parhau i fod yn arweinydd yn y defnydd o'r Gymraeg, gyda bron pob un o'r sefydliadau a ddarparodd ddata am eu defnydd o'r iaith, yn dweud eu bod naill ai'n cynhyrchu 'popeth' neu 'bron popeth' yn ddwyieithog. Mae **Ynni Cymunedol Cymru** yn sefydliad cwbl ddwyieithog gyda hanner y tîm yn gallu defnyddio'r Gymraeg a'r gweddill yn siaradwyr newydd sy'n cael cymorth i wella eu sgiliau iaith.

Effeithlonrwydd ynni

EFFEITHLONRWYDD YNNI

£436,956 ARBEDION
BILIAU

Llwyddodd sefydliadau ynni cymunedol yng Nghymru i arbed bron i hanner miliwn o bunnoedd i dalwyr biliau a busnesau yn 2024 drwy eu gweithgareddau effeithlonrwydd ynni. Yn ogystal â thorri biliau, mae hyn hefyd yn cynrychioli arbedion carbon mawr (bron i 10,000 tonn o arbedion CO₂) – buddugoliaeth i falansau banciau a'r blaned fel ei gilydd.

Datblygwyd [Cartrefi Clyd](#) o weithgor **Ynni Cymunedol Cymru**. Enillodd y prosiect gyllid gan Energy Industry Voluntary Redress Scheme ac mae bellach yn darparu cyngor arbenigol neu ôl-ffitio cartrefi i'r rhai sy'n gallu talu. Mae Cartrefi Clyd yn gweithio gyda chynllun Cartrefi Gwyrdd Cymru Llywodraeth Cymru sy'n cynnig benthyciadau di-log dros ddeng mlynedd i berchnogion tai fuddsoddi mewn gwelliannau effeithlonrwydd ynni.

Tlodi tanwydd

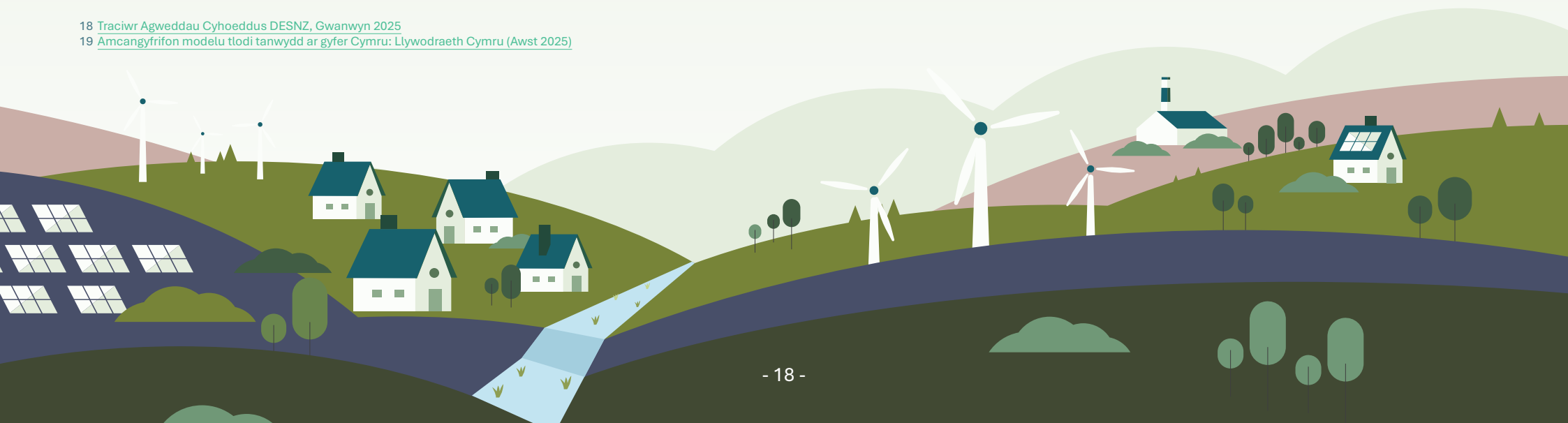
Yng ngwanwyn 2025, canfu DESNZ¹⁸ fod 52% o bobl yn dweud eu bod yn poeni am dalu eu biliau ynni a biliau ynni fel y gost cartref mwyaf pryderus (42%). Ar adeg ysgrifennu, datgelodd adroddiad newydd gan National Energy Action (NEA) fod amcangyfrifon swyddogol Llywodraeth Cymru yn dangos bod **25% o'r holl aelwydydd yng Nghymru** (340,000) **mewn tldi tanwydd** ac amcangyfrifwyd bod 5% o aelwydydd (63,000) yn byw mewn **tldi tanwydd difrifol** ym mis Hydref 2024¹⁹.

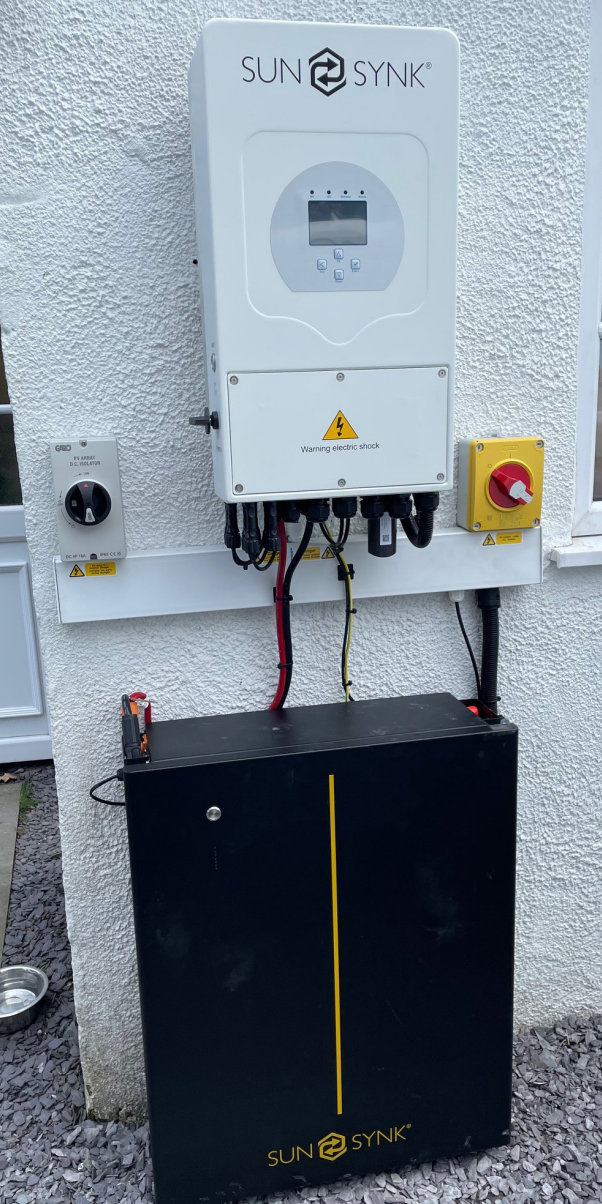
Er bod ffigurau tldi tanwydd yn cael eu hadrodd yma yng nghyd-destun polisi effeithlonrwydd ynni, ni ddylid eu tynnu allan o'r cyd-destun o dldi cyffredinol sy'n parhau i godi ledled Cymru a'r DU. Ni ddylem anwybyddu'r materion eilaidd cysylltiedig sy'n cynnwys tldi tanwydd: methiant i ffynnu ymhlith plant a salwch corfforol a meddyliol parhaus.

Mae gan Ynni Cymunedol y potensial i gyflawni'r mesurau sy'n mynd i'r afael â thldi tanwydd yn uniongyrchol (trwy brosiectau fel Cartrefi Clyd), tra'n mynd i'r afael â'r mater ehangach o ddosbarthu cyfoeth mewn cymdeithas trwy adeiladu perchnogaeth asedau ynni fel lifer allweddol wrth ddatblygu economïau sylfaenol.

¹⁸ Traciwr Agweddau Cyhoeddus DESNZ, Gwanwyn 2025

¹⁹ Amcangyfrifon modelu tldi tanwydd ar gyfer Cymru: Llywodraeth Cymru (Awst 2025)

Astudiaeth Achos

Cartrefi Clyd

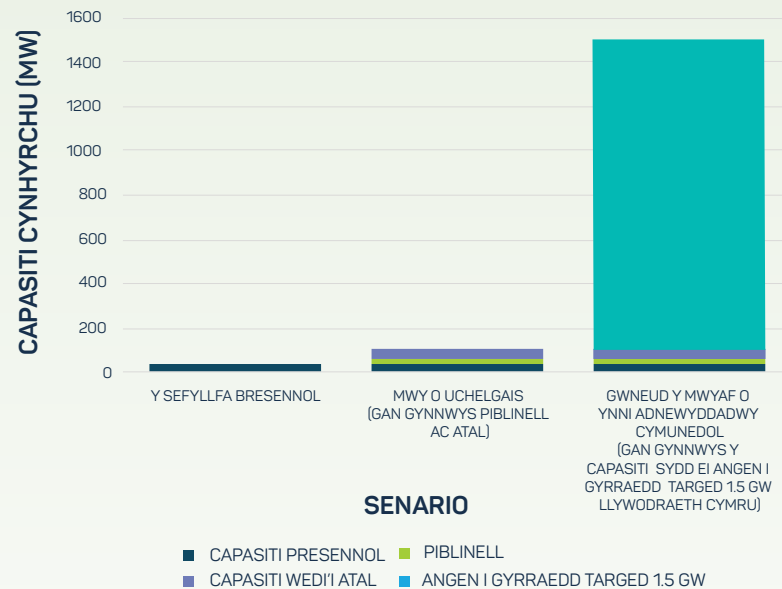
Crëwyd Cartrefi Clyd gan weithgor o aelodau Ynni Cymunedol Cymru ac arbenigwyr ôl-osod sy'n edrych ar effeithlonrwydd ynni. Fe wnaeth y gweithgor adnabod bwlch yn y farchnad ar gyfer perchnogion cartrefi, sydd â'r modd i dalu, oedd heb wasanaeth iddynt ar y pryd. Bu'r gweithgor yn llwyddiannus wrth dderbyn £199,152.50 gan Energy Redress i gyflawni asesiadau ôl-osod i berchnogion tai. Drwy'r cyfnod ariannu, fe wnaeth y consortiwm asesu 246 o dai dros gyfnod o 2 flynedd. Mae 27 o gwsmeriaid wedi mynd ymlaen i wneud gwaith ôl-osod ar eu tai. Drwy eu hasesiadau ôl-osod, mae Cartrefi Clyd yn cynnig cyngor diduedd y gallwch ymddiried ynddo, fel bod perchnogion tai yn gallu teimlo'n ddiogel bod y gwaith sy'n digwydd yn eu cartrefi'n gywir. Mae Cartrefi Clyd yn dilyn y dull cartref-cyfan, sy'n ystyried sut mae perchnogion y tai'n byw, o ba ddeunyddiau y mae'r tŷ wedi'i wneud ohonynt, ei leoliad, yr hinsawdd lleol, a mwy. Mae hyn yn meddwl bod y risgiau o wneud niwed eich cartref drwy ôl-osod wedi'u lleihau.

Piblinell a rhwystrau i ynni cymunedol yng Nghymru

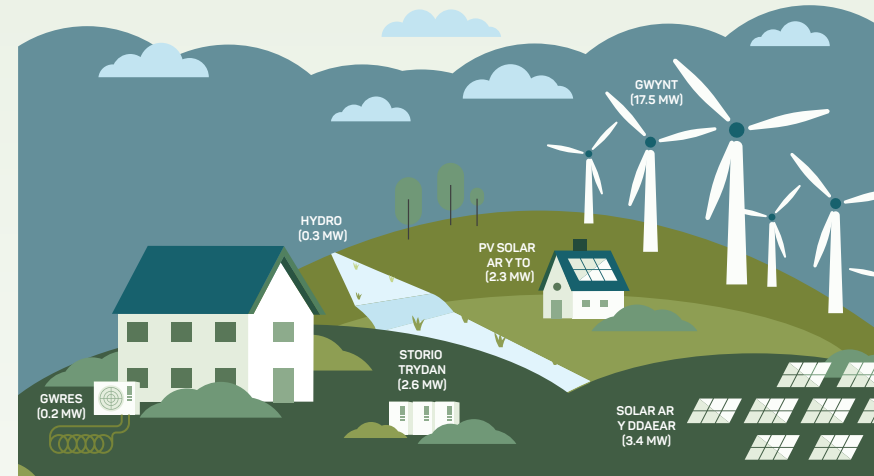
Siartio llwybrau posibl ar gyfer ynni cymunedol Cymru

CYNHYRCHU YNNI CYMUNEDOL YNG NGHYMURU YN ÔL SENARIO

26.3 MW yn y biblinell

PROSIECTAU YNNI CYMUNEDOL MEWN DATBLYGIAD (CAPASITI - MW)

Targed presennol Llywodraeth Cymru yw i 1.5 GW o “gapasiti cynhyrchu ynni adnewyddadwy mewn perchnogaeth leol erbyn 2030”²⁰, ond ar hyn o bryd dim ond 33.4 MW o gapasiti cynhyrchu yw’r sector ynni cymunedol yng Nghymru, gyda’r gyfran fwyaf o’r 0.9 GW a ddarperir hyd yma mewn perchnogaeth leol, ond serch hynny yn breifat. I gyrraedd y targed 1.5 GW gyda phrosiectau ynni sy’n eiddo i’r gymuned yn unig, byddai angen i ni adeiladu dros ddeugain gwaith y capasiti presennol sydd gennym nawr, **bob blwyddyn**, erbyn 2035.

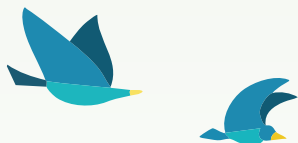
20 [Perchnogaeth leol a rhanberchnogaeth prosiectau ynni: canllawiau](#)

Mae'r ffigur capasiti wedi'i stopio wedi cynyddu 24.8 MW i 42.8 MW ers 2023. Mae'r prosiectau hyn yn cynrychioli amser gwirfoddol sylweddol a chyllid grant sylweddol yn aml. Pe bai'n weithredol byddent yn disodli allyriadau CO₂ heddiw. Gallai cyflawni'r prosiectau hyn gynyddu capasiti'r fflyd gynhyrchu sy'n eiddo i'r gymuned i 76.4 MW (mwy na dwbl y capasiti presennol).

Mae'r ffigur piblinell yn disgrifio prosiectau sydd ar hyn o bryd yn y cyfnod datblygu. Mae angen gweithredu yn Llywodraeth y DU a'r Senedd i greu amodau'r farchnad sy'n galluogi pob cymuned i gymryd rhan mewn trawsnewidiad ynni cyfiawn. Heb ddatrys y rhwystrau i ynni cymunedol, mae'r rhan fwyaf o brosiectau ar y gweill yn debygol o gael eu hychwanegu at y 'capasiti wedi'i stopio' mewn adroddiadau yn y dyfodol, neu byddant yn gwbl ddibynnol ar grantiau cyfalaf.

Mae'r data hyn, a arsylwyd dros sawl Adroddiad Cyflwr y Sector, yn ei hanfod yn 'ganari yn y pwll glo'. Os cywirir amodau, mae'r Sector Ynni Cymunedol yn barod i gyrraedd a rhagori ar y targed o 1.5 GW. Mae ein huchelgeisiau polisi, a nodir yn adran Maniffesto yr adroddiad hwn, yn disgrifio'r hyn sydd angen ei wneud i ddatgloi pŵer y sector ynni cymunedol.

Rhwystrau

Tabl o'r prif rhwystrau i ynni cymunedol yng Nghymru yn 2024

Rhwystyr	Nifer o weithiau y crybwyllwyd y rhwystyr
Heriau cysylltiad grid	11
Anhawster ariannu mwy o staff â thâl (cyllid capasiti)	8
Diffyg modelau busnes hyfyw	5
Symud i dechnolegau/modelau busnes newydd	4
Codi arian	4
Codi cyfalaf cymunedol	3
Materion cydymffurfio a gweinyddu	3
Cyfeiriad strategol a chynllunio hirdymor	3
Diffyg sgiliau a/neu arbenigedd technegol	3
Gwrthwynebiad cyhoeddus	2
Strategaeth fusnes	2
Rheolaeth ariannol	2
Anhawster recriwtio a/neu gadw gwirfoddolwyr/cyfarwyddwyr	2
Cysylltiadau awdurdodau lleol a/neu ddatblygwyr masnachol	2
Ymgysylltu â'r cyhoedd	2
Rheoli risg	1
Rhwystrau eraill	1
Tîm arweinyddiaeth a/neu fwrdd	1
Problemau cadwyn gyflenwi a gosodwyr	1
Dim rhwystrau sylweddol	

(Gallai ymatebwyr ddewis mwy nag un opsiwn)

Mae'r tabl rhwystrau yn ddata o Ymatebwyr Cyflwr y Sector eleni. Nododd ein haelodau mai cysylltiad grid yw'r prif rwystr sy'n gwrthdweud ychydig yr hyn a nodwyd yn ymgynghoriad DESNZ ar rwystrau i ynni cymunedol a adroddwyd ar dudalen 8. Yn y bôn, mae'r rhwystrau wedi aros i raddau helaeth heb newid ers diwedd y Tariff Bwydo i Mewn.

Mae'r rheoleiddiwr Ofgem yn y broses o ddiwygio'r ciw cysylltiad i flaenoriaethu a chyflymu cysylltiad prosiectau ynni adnewyddadwy trwy ddefnyddio "parod, angenrheidiol a hyfyw" fel dangosyddion wrth benderfynu pa brosiectau i gysylltu â'r grid yn gyntaf (yn hytrach na'r sail flaenorol 'y cyntaf i'r felin'). Ochr yn ochr â chydweithwyr yn Lloegr a'r Alban, mae Ynni Cymunedol Cymru yn gofyn i gynhyrchiant ynni sy'n eiddo i'r gymuned gael ei ymgorffori fel rhan o'r diffiniad 'angenrheidiol'.

Mae rhai aelodau wedi llwyddo i ddatblygu prosiectau newydd sy'n cyflenwi ynni'n uniongyrchol trwy wifren breifat i fusnesau sydd â defnydd uchel o drydan, a thrwy hynny osgoi'r angen am gysylltiad â'r grid.

"MAE LLWYBR I'R FARCHNAD AR GYFER CYNHYRCHWYR YNNI ADNEWYDDADWY HYFYW YN HERIOL AR HYN O BRYD. MAE HYN YN HER ALLWEDDOL YNGHYD Â CHAEL MYNEDIAD AT LE AR Y GRID I GANIATÁU I GENERADURON NEWYDD ALLFORIO."

21 "The Public is Enthusiastic for Community Energy", Common Wealth, Ionawr 2025

Mae **cyllid** yn parhau i fod yn rhwystr mawr. Mae'r diffyg modelau busnes hyfyw parhaus ar gyfer prosiectau ynni cymunedol newydd ynghyd â heriau wrth godi arian a chodi cyfalaf cymunedol yn parhau i atal twf sector ar raddfa fawr.

Mae **cyllid capasiti** yn annigonol, sy'n golygu bod prinder parhaus o staff medrus yn parhau i fod yn her i'r sector. Mae recriwtio ar gyfer pobl sydd â'r gallu cywir yn her wrth i'r sector preifat dyfu i gwrdd â Sero Net, a lefel cyflogau'r sector preifat yn cynyddu. Dywedodd un aelod am y gwerth sydd gan unrhyw swydd sy'n gysylltiedig â 'chynaliadwyedd' ar hyn o bryd, a sut mae hyn yn arwain at gynnydd mewn costau cyflog. Byddai mwy o leoedd hyfforddi a phrentisiaethau o safon yn helpu i fynd i'r afael â'r prinder sgiliau gwyrdd.

Mae problemau cadwyn gyflenwi a gosodwyr wedi lleihau, ac mae llai o aelodau yn nodi gwrthwynebiad cyhoeddus i'w prosiectau. Mae hyn yn cyd-fynd â rhywfaint o ymchwil ddiweddar a gynhaliwyd gan felin drafod y DU/UDA Common Wealth²¹ yn gynnar yn 2025 a ganfu gefnogaeth eang i brosiectau ynni adnewyddadwy sy'n eiddo i'r gymuned. Canfu'r un ymchwil mai Cymru oedd yr ardal yn y DU gyda'r gwahaniaeth mwyaf rhwng cefnogaeth i brosiect ynni cymunedol yn yr ardal leol (63% o blaid) a chefnogaeth i brosiect masnachol yn yr ardal leol (29%). Pobl yng Nghymru oedd lleiaf tebygol o gael yr arian i gymryd rhan mewn ynni cymunedol (dywedodd 33% o'r ymatebwyr na fyddent yn gallu cymryd rhan oherwydd diffyg arian a 19% oherwydd diffyg amser).

Yn eu cyfanrwydd, mae'r rhwystrau a nodwyd yn yr Adroddiad Cyflwr y Sector yn gyson â'r rhwystrau a adroddwyd mewn nifer o ymgynghoriadau rhwng y DU a Llywodraeth Cymru ers diwedd y Tariff Bwydo i mewn. Mae ein hargymhellion polisi yn cynnig ateb – mae'n bryd i'n Llywodraethau yn Llundain a Chaerdydd weithredu a chreu amodau'r farchnad sy'n caniatáu i bobl a chymunedau lleol wneud yr hyn y gallant drostynt eu hunain, ac i gymryd rhan deg ym manteision trawsnewidiad ynni sy'n gyfiawn.

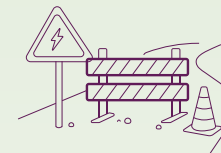
Capasiti wedi'i atal

Mae'r tabl canlynol yn dangos y prosiectau sydd wedi'u stopio yng Nghymru ar hyn o bryd:

YNNI ADNEWYDDADWY WEDI'I ATAL

43 MW

CAPASITI WEDI'I ATAL

Prosiect	Technoleg	Graddfa	Rhwyrstr
Prosiect 1	gwres, cynhyrchu	> 10 MW	capasiti, problemau safle, diffyg model busnes, diffyg sefydliadau sy'n barod i gydweithio. Costau Asesiadau o'r Effaith ar Dreftadaeth, costau cwmpasu afonydd (CNC), materion perchnogaeth tir
Prosiect 2	cynhyrchu, storio	1 – 2 MW	dichonoldeb, hyblygrwydd, diffyg model busnes, diffyg pris llawr ar gyfer ynni cymunedol
Prosiect 3	cynhyrchu	< 1 MW	dichonoldeb, diffyg cyfalaf, grid, materion safle
Prosiect 4	cynhyrchu	< 1 MW	dichonoldeb, diffyg model busnes
Project 5	cynhyrchu	< 1 MW	dichonoldeb, capasiti, awdurdod lleol ddim am gymryd risg
Project 6	cynhyrchu, clwb ynni lleol	< 1 MW	grid, hyblygrwydd, cysylltiad presennol na chaniateir i gyflenwi clwb defnyddwyr domestig
Prosiect 7	cynhyrchu	amhenodol	cyllid staff, trafodaethau ar gyfer gweithio gydag awdurdod lleol
Prosiect 8	cynhyrchu, trafndiaeth carbon isel, ôl-ffitio goleuadau	amhenodol	dichonoldeb, capasiti, dod o hyd i gyflenwyr addas/dibynadwy, gorfod gweithio fesul cam oherwydd cyfyngiadau ariannu, amser staff

Y prif ffactorau stopio oedd

- (1) diffyg cyllid dichonoldeb a/neu gyllid datblygu,
- (2) diffyg gallu o fewn y sefydliad (pobl neu amser),
- (3) diffyg model busnes hyfyw a
- (4) cyfyngiadau grid.

O'r ffactorau amrywiol, adroddodd ein haelodau fod Covid-19 yn dal i achosi effeithiau, diffyg pris llawr ar gyfer ynni cymunedol, costau dichonoldeb gormodol sy'n ofynnol gan Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer prosiectau newydd ac awdurdodau lleol sy'n gwrthsefyll risg sy'n dal yn ôl rhag rhoi cymeradwyaeth cynllunio neu weithio gydag ynni cymunedol.

Crynodeb o'r Cynllun Hydro Ynni Padarn Peris

- > **Lleoliad:** Afon Goch, Llanberis, yng nghalon Parc Cenedlaethol Eryri.
- > **Pwrpas:** Cynhyrchu trydan adnewyddadwy i'r gymuned leol, gyda'r gweddill yn cael ei werthu i'r Grid Cenedlaethol.
- > **Cynhwysedd:** 50kW.
- > **Dechreuad:** Sefydlwyd y grŵp yn 2013, gosodwyd y cynllun yn 2016, ac agorwyd yn swyddogol ym mis Mawrth 2017.
- > **Cyllid:** Ariannwyd drwy gynnig cyfranddaliadau cymunedol; roedd y buddsoddiad lleiaf yn £250. Mae gennym ychydig dros 200 o gyfranddallwyr a'r rhan fwyaf o'r buddsoddwyr o'r ardal leol.
- > **Rheolaeth:** Mae'r cynllun yn cael ei redeg gan griw o wirfoddolwyr lleol.
- > **Buddiannau Cymunedol:** Mae'r cynllun wedi bod yn talu llog rhwng 3 - 5% yn gyson i'r cyfranddallwyr ers 2017. Sefydlwyd Elusen Dyffryn Peris yn 2019 i ddosbarthu refeniw ychwanegol (tua £10,000 y flwyddyn) i brosiectau amgylcheddol a chymunedol lleol.
- > **Cydweithio:** Mae'r grŵp wedi gweithio'n agos gyda Thîm Achub Mynydd Llanberis, gan ddarparu seilwaith electronig ar gyfer eu system radio digidol. Mae'n cyfrannu tuag at swydd Swyddog Prosiect Partneriaeth Dyffryn Peris ac yn chwilio am gyfleoedd i gydweithio a grwpiau cymunedol eraill yn y Dyffryn.
- > **Heriau:** Bu achosion o fandaliaeth yn ddiweddar, gan achosi difrod i'r cwt tyrbin a'r offer, ond mae'r system Hydro ei hun wedi parhau'n ddiogel. Mae costau atgyweirio wedi tynnu arian oddi ar brosiectau cymunedol eraill.
- > **Prosiectau'r Dyfodol:** Mae'r grŵp wedi bod yn chwilio am brosiectau ynni ychwanegol yn y Dyffryn ond mae sialensau datblygu wedi gwneud hyn yn anodd. Er ein bod wedi dymuno creu portffolio o brosiectau ynni o'r cychwyn, dim ond yr un Hydro sy'n weithredol ar hyn o bryd. Y prif sialensau sydd wedi arbed sawl prosiect rhad datblygu ymhellach yw colli'r FiT. Mae hyn yn gwneud yr achos economaidd ar gyfer Hydro yn benodol yn anodd. Efallai nad yw mor wir ar gyfer Gwynt a Haul ond nid dyma'n prif adnodd ni yn Eryri. Rydym dal i chwilio a gweithio ar brosiectau newydd.
- > **Effaith:** Mae'r cynllun wedi creu budd economaidd a chymdeithasol i'r gymuned, gan gadw'r incwm yn lleol ac annog prosiectau yn ymwneud a chynnaladwyedd a'r amgylchedd. Mae'n enghraifft o lwyddiant ynni cymunedol yng Nghymru.

Astudiaeth Achos

Fferm Solar Bretton Hall

Mae Fferm Solar Bretton Hall yn broiect arloesol sy'n eiddo i'r gymuned ar 50 hectar o dir ar Fferm Bretton Hall, ar draws ffin Sir y Fflint a Swydd Gaer. Bydd y tir yn parhau i fod mewn defnydd amaethyddol, gan barhau i gefnogi pori defaid unwaith y bydd y fferm solar yn weithredol.

Mae'r project trawsffiniol yn cynrychioli gweledigaeth uchelgeisiol ac ysbrydoledig: creu un o'r safleoedd ynni adnewyddadwy mwyaf sy'n eiddo i'r gymuned yn y DU, gan roi perchnogaeth a budd yn gadarn yn nwylo'r bobl y mae'n eu gwasanaethu. Roedd rheoli dwy set o reoliadau cynllunio (Cymru a Lloegr) ar yr un pryd yn ychwanegu rhywfaint o gymhlethdod i'r dyluniad, ond mae'r ddau gais cynllunio bellach wedi'u cymeradwyo.

Cam 1 y weledigaeth yw gosodiad solar 1.5 MWp, sydd wedi'i drefnu i'w adeiladu yn 2026. Mae'r project interim hwn yn gam hanfodol, gan wneud y defnydd gorau o'r capasiti grid sydd ar gael ar hyn o bryd, sicrhau caniatâd cynllunio Cymru a chlirio dyled datblygu fel y gall y project symud ymlaen gyda sylfaen gadarn. Unwaith y bydd yn weithredol, disgwylir i Gam 1 gynhyrchu tua 1,388 MWh o drydan glân bob blwyddyn – digon i bweru tua 350 o aelwydydd nodweddiadol – ac i ddisodli mwy na 230 tonnell o garbon deuocsid bob blwyddyn. Bydd hefyd yn dangos pŵer gweithredu ar y cyd ac yn darparu llwyfan ar gyfer Cam 2, fydd yn gam i adeiladu llawer yn fwy o gapasiti.

O gau'r cynnig cyfranddaliadau cychwynnol tua diwedd 2025, bydd y fferm solar yn eiddo llwyr i YnNi Newydd Cyf, Cymdeithas Budd Cymunedol a sefydlwyd i ddatblygu, bod yn berchen ar, a rheoli projectau ynni adnewyddadwy er budd y gymuned. Mae wedi derbyn cefnogaeth lawn Ynni Cymunedol Cymru, wedi gweithio'n agos ochr yn ochr â Gwasanaeth Ynni Llywodraeth Cymru ers sawl blwyddyn ac wedi cymryd gofal ychwanegol i ymgysylltu â'r gymuned leol ym mhob cam o ddatblygu, gan drefnu digwyddiadau galw heibio ac ymgynghoriadau cyhoeddus o'r camau cyntaf o gynllunio a dylunio.

Mae Fferm Solar Bretton Hall yn bwriadu sefyll fel esiampl o ynni cymunedol ôl-gymhorthdal, gan ddangos bod ynni adnewyddadwy uchelgeisiol, ar raddfa fawr, dan arweiniad y gymuned yn dal i fod yn bosibl pan fydd pobl yn gweithio gyda'i gilydd.

Bretton Hall Solar Farm
Fferm Solar Neuadd Bretton

Ar ôl gwrandao ar ein haelodau a chyd-greu set o atebion i oresgyn y rhwystrau i dwf cyflym y sector ynni cymunedol, mae **Ynni Cymunedol Cymru** wedi cynhyrchu maniffesto manwl.

Bydd hyn yn helpu aelodau i ymgysylltu â gwleidyddion, pleidiau ac ymgeiswyr – yn ogystal â'u cymunedau ehangach – yn y cyfnod cyn etholiadau'r Senedd ym mis Mai 2026.

Gweledigaeth ar gyfer Cymunedau Ynni

Ynni Cymunedol – Trywydd Arall

Mae targedau'r llywodraeth a mesurau i gyrraedd sero net yn creu tensiynau o fewn ein cymunedau.

Mae'r newid, y cynnydd mewn biliau a'r diffyg ymreolaeth y mae llawer o bobl yn ei deimlo, oherwydd y bwlch rhyngddyn nhw a'r elw sy'n cael ei greu o isadeiledd ynni, yn arwain at wrthwynebiad i ddatblygiadau ynni adnewyddadwy.

Mae ynni cymunedol yn cynnig trywydd arall. Os ydym am i'r system ynni werdd fod yn wydn, mae'n rhaid i gymunedau a phobl allu buddio o'r cyfleoedd mewn ffordd ystyrlon.

Gyda

- rhagor o berchnogaeth gymunedol o asedau cymunedol
- rhagor o benderfyniadau'n cael eu gwneud yn lleol
- rhagor o gaffael cyhoeddus o ynni cymunedol
- masnachu lleol
- gwella sgiliau
- cynnwys y rhai sydd ar incwm is ac heb incwm
- cydberchnogaeth o ddatblygiadau ynni ar raddfa fawr
- cylchrhedeg elw'n lleol, a
- dull i gymunedau ailfuddsoddi mewn rhagor o gynhyrchu

gallwn newid y naratif.

Gall Llywodraeth nesaf Cymru osod y sylfeini ar gyfer ein gweledigaeth ar gyfer cymunedau ynni drwy gymryd y mesurau canlynol:

1. Cyflwyno Deddf Ynni Cymunedol. Bydd hyn yn cynnwys creu:
 - a. cronfa Cyfoeth Cymunedol,
 - b. ardoll ar Adnoddau Naturiol a
 - c. cyd-berchnogaeth Gwerth Chweil
2. Gweithredu ar **ddatganoli**:
 - a. Rhoi argymhelliad y Comisiwn²² yng nghyd-destun ynni ar waith a sicrhau bod y pwerau angenrheidiol i adeiladu cymunedau ynni wedi'u datganoli.
 - a. Datganoli Ystad y Goron. Byddai'r cyllid sy'n cael ei godi o hyn, yr Ardoll ar Adnoddau Naturiol, a buddsoddwyr preifat neu gymunedol yn creu'r Gronfa Cyfoeth Cymunedol, er mwyn ariannu mentrau newydd i adeiladu cyfoeth cymunedol.
3. Ariannu a Chyllid – tra bod y Gronfa Cyfoeth Cymunedol yn cael ei sefydlu, rhaid gwneud cyllid o fenthyciadau a **grantiau cydberchnogaeth** ar gael i adeiladu capasiti.
4. Gweithio gyda Llywodraeth y DU wrth iddi adolygu **pecynnau 'budd cymunedol' y diwydiant gwynt**. Dylai'r cyllid sy'n cael ei gyfrannu fod yn orfodol, fod yn berthnasol i bob math o dechnoleg a dylai'r arian sy'n cael ei godi gael ei ddyblu (a phedair gwaith yn fwy ar gyfer unrhyw ddatblygiad nad yw'n adnewyddadwy), gydag Ardoll ar Adnoddau Naturiol ar ben hynny i'w ychwanegu at y Gronfa Cyfoeth Cymunedol.

5. **Sefydlu gweithgor** i ymchwilio i ffyrdd o gynnwys pawb sydd eisiau bod yn rhan o berchnogaeth cyfranddaliadau cymunedol, gan ddefnyddio Cronfa Cyfoeth Cymunedol i roi cymhorthdal ar gyfer perchnogaeth cyfranddaliadau.
Defnyddio Deddf Ynni Cymunedol i weithredu ei chanfyddiadau.
6. Mesurau i gefnogi **contractau caffael gwasanaethau cyhoeddus** gan fusenesau dan berchnogaeth gymunedol.
7. **Dyletswydd gyhoeddus** i gefnogi'r economi gylchol / sylfaenol / gydweithredol.
8. Deddfu ar gyfer **Hawl Cymunedol i Brynu**.
9. Deddfu ar gyfer **Diwygio Tir Cymunedol**.
10. **Mynd i'r afael â'r bwlch sgiliau** drwy greu 5,000 o brentisiaethau proffesiynol.
11. Gweithio gyda Llywodraeth y DU i **sefydlu Hawl i Fasnachu Ynni'n Lleol**.

**MAE'R NEWID I SYSTEM YNNI GWYRDD YN
GYFLE I WNEUD YN IAWN GAN EIN CYMUNEDAU.
ALLWN NI DDIM FFORDDIO EI GOLLI.**

²² Comisiwn Annibynnol ar Ddyfodol Cyfansoddiadol Cymru: adroddiad terfynol

Cymryd rhan mewn ynni cymunedol

Os ydych chi'n unigolyn sydd am gefnogi ynni cymunedol, ymunwch â rhwydwaith RhanNi.

Mae RhanNi yn fudiad cynyddol ar gyfer pobl sydd eisiau cefnogi Ynni Cymunedol yng Nghymru.

- Ydych chi eisiau helpu i wella eich cymuned?
- Ydych chi'n poeni am ein planed a'n hamgylchedd?
- Ydych chi eisiau gweld cymunedau Cymru yn cadw'r manteision o ynni gwyrdd?

Beth yw RhanNi?

Rydym eisiau system ynni werdd sy'n cael ei harwain gan y gymuned, sy'n deg ac yn rhoi pobl wrth ei chalon. Trwy ymuno â RhanNi, byddwch yn rhan o lais ar y cyd sy'n gwrthio am y newid sydd angen i ni ei weld. Mae RhanNi yn cynnig yr offer a'r wybodaeth i'ch helpu i lywio a dylanwadu ar y rhai sy'n gwneud penderfyniadau ledled Cymru a San Steffan o ran ynni. Byddwch yn cael eich hysbysu am y camau y gallwch eu cymryd i gefnogi twf ynni cymunedol nid-er-elw sy'n eiddo i'r gymuned, gan gynnwys cynigion cyfranddaliadau, cyfleoedd gwirfoddoli a mwy.

Rydym yn adeiladu mudiad cryf o bobl sy'n gweithio i helpu ein cymunedau i wireddu eu potensial llawn, wrth fynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd.

Mae aelodaeth RhanNi yn darparu mynediad i Fforwm Datblygu – ein gweminarau fforwm datblygu chwarterol sy'n dod â sefydliadau ynni cymunedol ynghyd â phobl sy'n awyddus i ddysgu sut i ddechrau prosiect.

Os oes gennych ddiddordeb mewn darganfod mwy am ynni cymunedol neu os hoffech archwilio'r cyfleoedd i gychwyn prosiect ynni cymunedol yn eich cymuned, cysylltwch â ni drwy rhwydwaith RhanNi drwy gofrestru.

The Energy Learning Network
Rhwydwaith Addysg Ynni

Rhwydwaith Dysgu Ynni

Os ydych chi eisiau datblygu eich dealltwriaeth o'r sector ynni cymunedol, dewch draw i'n gweminarau Rhwydwaith Dysgu Ynni. Bydd y gweminarau hyn yn archwilio nifer o themâu a phynciau sy'n berthnasol i'r rhai sydd â diddordeb mewn sefydlu prosiectau newydd neu ehangu rhai presennol. Byddwch yn cael cyfle i glywed a chysylltu â grwpiau llawr gwlad arbenigol yn y sector. Byddwn yn rhoi gwybod i chi am weminarau ELN trwy eich tanysgrifiad RhanNi, trwy'r rhestr bostio.

Ymunwch ag Ynni Cymunedol Cymru fel aelod

Mae aelodaeth o **Ynni Cymunedol Cymru** yn agored i unrhyw fath o sefydliad sy'n cefnogi ein nodau a'n hamcanion. Os ydych chi'n sefydliad cymunedol, sefydliad trydydd sector, datblygwr preifat neu arall, cysylltwch â ni i ddysgu mwy am opsiynau aelodaeth. Trwy ymuno, cewch fynediad at rhwydwaith o dros 40 o fusnesau ynni cymunedol sydd ar wahanol gamau o'u taith wrth ddatblygu prosiectau ynni cymunedol. Mae gennym aelodaeth gydfuddiannol â sefydliadau eraill yn y maes cydweithredol, busnesau cymdeithasol ac amgylcheddol gan gynnwys Cwmpas, DTA, Climate Cymru a BCT.

Ynglŷn â'r ymchwil

Mae adroddiad blynyddol Ynni Cymunedol y Sector (SotS) eleni wedi'i ariannu gan Lywodraeth Cymru a nawdd SP Energy Networks. Mae'n dadansoddi'r gweithgareddau a gynhelir yng Nghymru gan sefydliadau ynni cymunedol drwy gydol 2024 ac mae'n seiliedig ar y data ansoddol a meintiol a gasglwyd drwy borth a ddyluniwyd yn arbennig lle mae **Ynni Cymunedol Cymru**, Ynni Cymunedol yr Alban ac Ynni Cymunedol Lloegr yn gweithio gyda'i gilydd i hyrwyddo'r sector ac i ddangos ei raddfa a'i effaith.

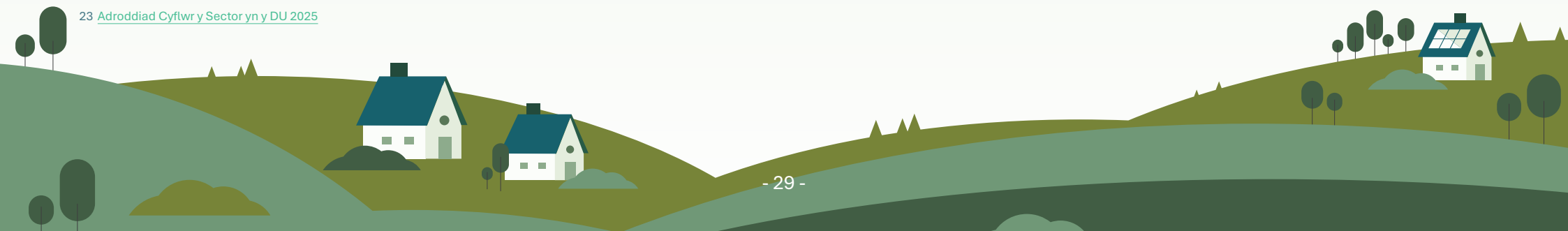
Roedd y samplu unwaith eto yn cwmpasu ystod eang o sefydliadau sy'n gweithio yn y sector ynni cymunedol yng Nghymru – o gynlluniau lleol sy'n seiliedig ar leoedd sy'n cynhyrchu trydan, darparu cyngor ynni ac ôl-osod boeleri a systemau gwresogi – i sefydliadau ymbarél sy'n mynd y tu hwnt i gynhyrchu trydan neu wres yn unig, gan ddarparu gwasanaethau allgymorth, digwyddiadau rhannu sgiliau a gweithredu a arweinir gan y gymuned ledled Cymru. Eleni cawsom hwb hefyd o weld cyfraniadau gan nifer o gyrff diwylliannol a chanolfannau cymunedol lleol naill ai eisoes yn rhedeg prosiectau cynhyrchu neu'n dechrau eu taith yn y sector ynni cymunedol.

Mae trosolwg o Gyflwr y Sector 2025²³ ar gyfer y DU eisoes wedi'i gyhoeddi. Mae'n cynnwys prif ffigurau yn y meysydd canlynol: [1] cynhyrchu a chapasiti ynni adnewyddadwy, [2] cyllid a buddsoddi, [3] gweithwyr a gwirfoddolwyr sy'n gweithio yn y sector, [4] cyfraniad sectorol i'r economi leol, [5] mesurau effeithlonrwydd ynni a thlodi tanwydd a [6] manylion piblinell prosiectau. Cynhaliwyd casglu, dadansoddi ac adrodd data gan Ynni Cymunedol Lloegr, yr Alban a Chymru gyda'i gilydd. Rydym yn ddiolchgar i'r sefydliadau ynni cymunedol a gymerodd yr amser i gwblhau'r arolwg, ac y mae eu hymatebion yn sail i'r adroddiad hwn. Mae'r set ddata yn cael ei ategu gan ddata a gasglwyd gan sefydliadau eraill trwy arolygon blaenorol Cyflwr y Sector ac ymchwil desg. Diolch i Community Energy Scotland am eu cymorth a'u cefnogaeth amhrisiadwy wrth ddadansoddi'r data ar ein rhan.

Mae'r adroddiad hwn yn asesu'r ffigurau yng Nghymru o fewn ei chyd-destun penodol a'i thirwedd bolisi, gan roi trosolwg o'r sector presennol ac yn edrych i'r dyfodol. Mae SotS eleni wedi'i yrru gan ddata meintiol, ond hefyd yn cynnwys rhywfaint o ddata ansoddol a gymerwyd o'r porth neu a ddaliwyd gan y tîm yn ystod y cyfnod ymchwil.

Hoffa **Ynni Cymunedol Cymru** ddiolch i'r holl gyfranogwyr a gymerodd amser i rannu eu barn, eu safbwyntiau a'u data amhrisiadwy ar statws ynni cymunedol yng Nghymru.

23 [Adroddiad Cyflwr y Sector yn y DU 2025](#)

Ynni
Cymunedol Cymru
Community Energy
Wales

Ynglŷn ag Ynni Cymunedol Cymru

Mae **Ynni Cymunedol Cymru** yn fudiad i aelodau sy'n cefnogi buddiannau grwpiau ynni cymunedol ledled Cymru.

Rydyn ni'n cysylltu, yn ysbrydoli ac yn cefnogi ein haelodau – rhwydwaith o ymarferwyr ar lawr gwlad sy'n cynhyrchu ynni, yn darparu effeithlonrwydd ynni, gwres cymunedol carbon isel, trafndiaeth gymunedol, a phrosiectau addysg ac allgymorth – i arwain newid cyfiawn tuag at gymdeithas ddi-garbon.

- **Rydyn ni'n cefnogi** cymunedau, a ddylai fod ar flaen y gad yn y newid i system ynni adnewyddadwy, i gyflawni eu prosiectau.
- **Rydyn ni'n cysylltu** sefydliadau cymunedol i rannu dysgu ac arferion gorau.
- **Rydyn ni'n ysbrydoli** drwy arwain prosiectau arloesol mewn partneriaeth â'n haelodau er mwyn i gymunedau eraill allu dysgu gennym ni.

Ynni Cymunedol Cymru yw llais y sector ynni cymunedol yng Nghymru. Mae ein gwaith yn cynnwys dylanwadu ar y rheini sy'n gwneud penderfyniadau, hyrwyddo gwaith ein haelodau ac ymchwilio i'r sector i barhau i wella ynni cymunedol.

Fel y mae llawer o fudiadau cymunedol yn ymwybodol ohono, gall y daith o'r syniad cychwynnol i wireddu'r prosiect fod yn llawn rhwystredigaeth ac oedi (gweler tudalen 21 i weld y rhwystrau).

Mae Ynni Cymunedol Cymru yn cefnogi grwpiau i ddatblygu prosiectau drwy'r ffyrdd canlynol:

- Fforwm Datblygu – fforwm ar-lein sy'n cael ei gynnal bob chwarter lle gall grwpiau ynni cymunedol sefydledig rannu eu profiadau a gall grwpiau newydd ddysgu o ddoethineb y sector.
- Casglu tystiolaeth ynghylch y rhwystrau sy'n atal cynlluniau rhag gallu bwrw ymlaen – boed hynny'n cael gafael ar y math iawn o gyllid ar yr adeg iawn, materion rheoleiddio, cynllunio a thrwyddedu neu gysylltu â'r grid.
- Ymgyrchu ar ran y sector a dylanwadu ar lunio polisi ynni yng Nghymru ac yn y DU i gefnogi'r gwaith o gyflawni targedau ynni cymunedol clir.

Gair gan Rwydweithiau Ynni SP

Ail flwyddyn fel Noddwr Ynni Cymunedol Adroddiad 'Cyflwr y Sector'

Yn SP Energy Networks, rydym yn falch o gefnogi adroddiad 'Cyflwr y Sector' Ynni Cymunedol eleni am yr ail flwyddyn yn olynol, sy'n adlewyrchu ein hymrwymiad parhaus i dwf a llwyddiant ynni cymunedol ledled Gogledd Cymru a thu hwnt.

Nawr yn ei ail flwyddyn, mae ein **Tîm Ynni Cymunedol** wedi mynd o nerth i nerth. Wedi'i sefydlu i ddarparu cefnogaeth bwrpasol i grwpiau cymunedol, mae'r tîm yn gweithio ar draws ein rwydweithiau i helpu i droi uchelgeisiau ynni lleol yn realiti. Dros y 12 mis diwethaf, rydym wedi cael y fraint o weithio gyda phobl angerddol o bob rhan o'r rhanbarth sy'n gyrru prosiectau ynni arloesol yn eu cymunedau – ac rydyn ni ond yn dechrau.

Mae SP Energy Networks yn chwarae rôl hanfodol wrth ddarparu trydan i 3.5 miliwn o gwsmeriaid ar draws Canolbarth a De yr Alban, Gogledd a Chanolbarth Cymru, Glannau Mersi, Swydd Gaer a Gogledd Swydd Amwythig. Y tu ôl i'r llenni, rydym yn rheoli dros 110,000 km o geblau a 30,000 o is-orsafoedd, gan sicrhau bod pŵer yn cyrraedd lle mae ei angen yn ddiogel ac yn ddibynadwy. Er nad ni yw eich cyflenwr ynni, ni yw'r bobl i gysylltu pan ddaw i gysylltiadau newydd, uwchraddio neu faterion rhwydwaith.

Credwn fod ynni cymunedol yn hanfodol i greu system ynni wydn, gynhwysol a charbon isel. Mae'r prosiectau hyn nid yn unig yn lleihau allyriadau, maent yn rhoi'r offer a'r hyder i gymunedau arwain newid o'r gwaelod i fyny.

Rydym yn falch o weithio ochr yn ochr ag **Ynni Cymunedol Cymru** a chefnogi momentwm anhygoel grwpiau lleol sy'n profi beth sy'n bosibl pan fydd cymunedau'n cael eu grymuso.

Diolch i bawb sy'n helpu i lunio dyfodol ynni trwy gydweithredu, arloesi a'u penderfynoldeb. Edrychwn ymlaen at yr hyn y gallwn ei gyflawni gyda'n gilydd yn y flwyddyn i ddod.

Tîm Ynni Cymunedol SP Energy Networks

Ynni
Cymunedol Cymru
Community Energy
Wales

02920 190260

info@communityenergy.wales

[@ynnicymunedol.bsky.social](https://www.bsky.social/ynnicymunedol)

www.communityenergy.wales/register